

Մայիս 1. 1991
 Հրատարակված
 Առաջին թիվը 22
 գինը՝ 30 կոպ.

հասցեն՝
 Երևան 375010,
 Ալավերդեան 47
 հեռ. 58-1841
 Ֆաքս (8-852) 56-2941

Գեաշենն օրհասի Պահին

Վերջին մի քանի օրը Արրեշենի ղեկավարությունը սաղիչ գործողություններ է ծավալել Արցախի ամբողջ տարածքում և հանրապետության սահմանամերձ բոլոր շրջաններում: Դրությամբ խիստ լարված է: Կրակոցները չեն դադարում Մարտակերտի շրջանի Կիչան (Կեչուտ), Արծվաշեն (Սեյսուլան) և այլ գյուղերում, Մարտունու շրջանի Ալդուռ-Մյուրիշեն ձորակում, Ասկերանի շրջանի Քարին Ցակ, Միխթարաշեն բնակավայրերում: Դրությամբ շատ լարված է Ստեփանակերտում: Գեաշենում և Մարտունաշենում:

Գեաշենում և Մարտունաշենում չեն դադարում Շահումյանի շրջանի գյուղերում, Գեաշենում և Մարտունաշենում:

Գեաշենում և Մարտունաշենում չեն դադարում Շահումյանի շրջանի գյուղերում, Գեաշենում և Մարտունաշենում:

Գրեթե չորս կողմից շրջապատվել և կտակում են Գեաշենի վրա՝ հենց զինվորների հարեանաբայում:

Ապրիլի 29-ին զեղակոծվել է Մարտունաշեն և Գեաշեն գյուղերը՝ Դուշի-Արմավիր և Մարիտա գյուղերի կողմից: Գեաշենում են կատարվել նաև զրահամարտեր: Ժամը 22:30-ին կրակոցները դարձել են երկր կողմից և շարունակվել մինչև առավոտյան ժամը 7-ը: Գյուղը շրջապատված է:

Երեկ, ապրիլի 30-ին, խորհրդային ճակատի զորքերի մի խումբ ներխուժեց Գեաշեն հայ բնակչությանը անհրաժեշտ և զինամթերքներ հարստացնելու: Վրդովված գյուղացիները պատանդ վերցրին 12 զինվորների, որոնք էլ իրենց ներքին հայերին: Փաստորեն զենք է չհաստատարված պատերազմ: Ոմբակոծումներից ավերվել և հրդեհվել են տասնյակ տներ: Գյուղի բնակչությանը աշխարհագրական դիրքի հետ պաշտպանելու է: Ռազմական ուղղաթիռով Շահումյան մակնած Հայաստանի պաշտոնատար անձանց և խորհրդային զինված ուժերի ներկայացուցիչին չի բռնադատվել ժողովրդական զորավորներ և պաշարվածներից անուղղ, աղ և ծխախոտ հասցնել: Բանակցությունների առաջարկությամբ կարգավորվել է:

Միևնույն ժամանակ դրությամբ լարված է նաև Նախիջևանի սահմանում, Երեզնդյանում և Իջևանում: Ըստ տեղեկությունների, այն նրաժողովուրդը են հիմնականում խորհրդային զինված ուժերը:

Երեկ երեկոյան, Հայաստանի Գերագույն խորհուրդը որոշեց զուտակ սրտ, որ զենամթերք տրվեց ստեղծված իրադրությանը: Այն որակվեց որպես կենտրոնի կողմից զեպի անկախություն ընթացող Հայաստանի վրա ուղղակի ճնշում: Արցախը և նրան հարակից հայկական շրջանները կենտրոնի ձեռքում միակ խաղաղության են, որով նա կարող է ապակայունացնել Հայաստանի ներքին իրադրությունը, նշվեց այնուհետ:

Գերագույն խորհուրդը կազմեց Արտակարգ իրավիճակի հանրապետական ժամանակավոր խորհուրդ՝ կազմված ԳԽ և Նախարարների խորհրդի նախագահություններից և խորհրդարանում ներկայացված հասարակական-քաղաքական կազմակերպությունների ղեկավարներից: Խորհրդին իրավունք վերաբանվեց ընդունելու հանրապետության անվտանգության և բնական կենսագործունեության ապահովմանն ուղղված որոշումներ:

ՆԱՅԵՄԲԵՐՅԱՆԻ շրջանում ապրիլի 30-ի լույս գիշերը, հատկապես Բաղախ-Այրումի կողմից հրետանային կրակ է բացվել Ոսկեպար, Ծաղկավան և Իջևանի շրջանի Գեաշեն գյուղերի ուղղությամբ, ինչը ստիպել է Ոսկեպարի ծայրամասի տների բնակիչներին երեխաներին և կանանց տեղափոխել ավելի ապահով վայր: Սակայն, օտնականների կրակը, որին միացել է խորհրդային բանակի հրետանին, չի թողել կրակային նահանջներ:

Կեսօրին ժամը 12:20-ին, Ոսկեպար գյուղի վերնում հայտնվել են երկու ուղղաթիռ, որոնցից մեկը կրթիչ է արձակել գյուղի վրա: Իսկ խորհրդային կողմից հրակոծվելու կրակ է բացվել Ծաղկավան և Իջևանի Գեաշեն գյուղերի վրա:

Կերշին ժամ
 — Ապրիլի 30-ին, ժամը 18-ին խորհրդային բանակն ու օտնականները համատեղ հարձակում են գործել Գեաշենի և Մարտունաշենի վրա: Գեաշենի հայկական ռազմական զորքերը, զորքերի և օտնականների կրակից կոտորվել են 23 հոգի, կան տասնյակ վիրավորներ:

Ժամը 21:20-ին, առդիակայանը հարդորել է, որ սարսափելի բաներ են կատարվում Գեաշեն խուժած կողմի և օտնականների կողմից, և թե սա գուցե իր վերջին հարդորումը լինի:

Գեաշենը գրավված է
 Կենդանի, երբ մեր թերթը տպագրության էր գում, ստացվեց դժի լուրը, Գեաշենը գրավված է: Մինչև վերջին ուժերը պաշտպանվելուց հետո, հերոսական ինքնապաշտպանները տեղի են տվել խորհրդային բանակի և ալեբի օտնականների գերազանց ուժի առաջ:

Կառավարի տեղեկությունների, շուրջ 3 հազար հոգի ունեցող գյուղից ընկել են 27 կոն և տասնյակ վիրավորներ:

— Ո.Ս.Կ. Երևանի մամուլ գրասենյակը, որ նրանք հեղեղյան ժամը 5-ից սկսած ժամը ժամին տեղեկություններ էր տալիս արտերկրի բոլոր թերթերին, ԶԶԸ առդիակայանի և միջազգային լրատու գործակալություններին, Գեաշենի անկման լուրը գիշերված ժամը 11-ն անց 45-ին հարդորեց նաև, Ռոբերտ Մախիսակալյանի խոսքով, CNN ամերիկյան հեռուստացանցին և կրա միջոցով՝ ողջ աշխարհին:

Հայաստանի մասին գեկուկագիրն արագործ նախարարությունում է

«Հյուրիչներ»-ի քաղաքական մեկնարան Էրբադում Օգոստոս վերջերս համախ է անդրադարձում հայ-բուրջական հարաբերություններին, ժամանակ առ ժամանակ զարմացնելով մեզ իր ճշգրիտ նախատեսություններով: Մի նոր նախատեսություն նա արել է նույն բերրի ապրիլի 24-ի համարում լույս տեսած հոդվածով: Հաշվի առնելով օրվա նշանակությունը մեզ համար, կարող ենք ասել, որ հայ-բուրջական հարաբերությունների զարգացման օգտին զրված նրա հոդվածը, հնարավոր է, նոր իմաստ է տալու: Մտքերն ենթակայացնում ենք այն ընթերցողի ուշադրությանը:

«Հյուրիչներ», ապրիլի 24.- Արագործ նախարարությունն ուսումնասիրում է Մոսկվայում Թուրքիայի դեսպան Վոլբան Վուրայի զեկուկագիրը, որը պատրաստվել է Հայաստանի մայրաքաղաք Երևան կատարած նրա այցի ամենուրեքում:

Հնարավոր է, որ Թուրքիան զեկուկագրի ուսումնասիրությունից հետո նոր քայլեր կատարի հայկական քաղաքականության մեջ: Ի դեպ, Վուրայը հնազանգել էր պրեզիդենտ Թուրգուտ Օզալին, հաղորդելով նրան այցի մասին իր տպավորությունները, որոնք որոշակի նետաքրքրություն են ներկայացնում: Օրինակ, վերջին ժամանակները մեծ թվով խորհրդային հայերի որպես գրոսաշրջիկներ Թուրքիայի Մերձսևծովյան շրջաններում լինելու փաստը: Խոսակցություններ կան, թե նրանց մի մասը օտար ազգանուններով են ժամանել Թուրքիա: Բացի այդ դեսպան Վուրայը, հանդիպելով Երևանում բուրքերին ինքնուրույն թաղամասիկ հայերի, պարզապես զարմացել է: Ասել են, որ վերջիններս բուրքերն են ստվորել բուրքական հետախույզության հաղորդումների միջոցով:

Մոսկվայում «Հյուրիչների» բղթակից Երբողուն Հաջիօղուն, որը Վուրայի հետ մեկնել էր Երևան, պատմեց, թե մի հույ կին, տեսնելով դեսպանին օդանավակայանի ուղևորները, հարցրել է, «Ի՞նչ է, Գորբաչովն է եկել»: Պարզվում է, դեսպանին տրամադրված մեքենան և ուղևորները ավտոշարասյանը, հարցրել է, «Ի՞նչ է, Գորբաչովն է եկել»: Պարզվում է, դեսպանին տրամադրված մեքենան և ուղևորները ավտոշարասյանը նույն են եղել, ինչ երկրաշարժից հետո Երևան ժամանած Գորբաչովինը, որի պատճառով այդ կինը տարակուսանքի մեջ է ընկել:

Մեծ Եղեռնի 76-ամեակի հանդիսություն Մոսկվայի յուշարձանին առջև

Անցնել տարուան հետ քաղաքատած, կազմակերպչական առումով կարելի էր որակական ուսումն անցնել Մոսկվայի ժուշարձանին առջև 24 ապրիլին կայացած եկեղեցական և քաղաքական հանդիսությունները:

Միջ-յարանառանական և զաղոթային Մարմինը հովանադրությամբ Հայց, առաքելական եկեղեցուց Արևմտեան Ամերիկայի գոյգ թեմերում, հայ կաթողիկե և անտարանական համայնքներում, մասնակցութեամբ Հայկական քաղաքական ընդհանուր միութեան, Թեքեան մշակութային միութեան, Հայ մարմնակրթական ընդհանուր միութեան, Հայ մարմնամարզական միութեան, Հայ օգնութեան միութեան, Համագային մշակութային ընկերակցութեան և Նոր Մերուրդ մշակութային միութեան, Մեծ եղեռնի 1.5 միլիոն նահատակներուն յիշատակը ոգևորեց բարձր մակարդակով հանդիսութեանը՝ նախապատիվներ տալով ամերիկեան հասարակական-քաղաքական կեանքի աչքառու ներկայացուցիչներուն, որպեսզի արտայայտուին մեր մեծ ողբերգութեան մասին:

Լիբանանում փնյալ հանձնում

Միամսյա պայմանագրով լուրից մի քանի օր առաջ, Լիբանանում գործող զինված զիխավոր կազմակերպություններից մեկը՝ Սամիր ժաածայի զիխավորած «Լիբանանյան ուժեր» քրիստոնյա համախմբումը կիրակի օրը տեղի տվեց իր զինքերն ու զինամթերքը երկրի օրինական իշխանություններին հանձնելու պահանջին: Հատկանշականն այն է, որ Սամիր ժաածայն զինքերը հանձնելու որոշումը հայտարարեց իր երբեմնի դիմադրող թշնամու՝ Վալիդ Զումբարի «Լեռան ծայն» ռազմականացրեց, որ պաշտոնական խոսակց է իլամ դուրգիների սոցիալիստ առաջնորդի, որ, իր ներքին, մեկ օր առաջ արդեն ըսկել էր իր զինքերի հանձնումը, այդ բըվում մի քանի տասնյակով S-54 խորհրդային հրասայներ, մեծ թվով 130 միլիմետրանոց քնդանոթներ, այլ զինքեր և շուրջ 800 հազար տոննա զինամթերք: Սակայն, ի տարբերություն մյուսների, նա այս օրը հանձնում է ոչ թե երկրի օրինական իշխանությանը, այլ սիրիացիներին, որանով իր անկախությունը հայտնելով նախագահ Լիլաս Հրաուիին և վարչապետ Օմար Բարամիի կառավարության, որը անդամ է նաև...ինքը:

Կապմակերություններ են գեներ

Գիխավոր ուժերից երբորդը շիա իսլամական «Ամալ» շարժումը, որի պետն է Ներին Բըրբին, նույնպես սկսել է հանձնել իր զինքերը, կոչ անելով իր զինյալներին անդամագրվելու երկրի օրինական բանակին:

Այսպիսով, 16 տարի տեսած արյունալի ու եղբայրասպան պատերազմից հետո, բըվում է, թե զինյալ կազմակերպությունների սանձարձակ գործունեությունը վերջ է տրվելու երկրում, որտեղ նախագահ Հրաուին, սիրիական ուժերի օգնությամբ չնգոքացնելուց հետո բանակի նախկին երանաճատար Միշել Աուրին, ամերիկյան օրհնությամբ հաջողում է քայլ առ քայլ կարգուկանոն հաստատել Լիբանանում:

Սակայն դեռևս մնում են երկու մեծ հարցականներ. զիխավորաբար երկրի հարավում գործող պաղեստինյան ուժերի ներկայությունը և պող-իրանյան «Հըզբոլլան» կուսակցության զինված միավորումների պարագան, որոնք դեռևս հասկանալի չեն հայտնել զինքերը հանձնելու կապակցությամբ իրենց դիրքորոշումը, թեև իրենց ուժերը հնազանգել էին Բնյուրի շրվարձաններից:

Կապմակերություններ են գեներ

Գիխավոր ուժերից երբորդը շիա իսլամական «Ամալ» շարժումը, որի պետն է Ներին Բըրբին, նույնպես սկսել է հանձնել իր զինքերը, կոչ անելով իր զինյալներին անդամագրվելու երկրի օրինական բանակին:

Այսպիսով, 16 տարի տեսած արյունալի ու եղբայրասպան պատերազմից հետո, բըվում է, թե զինյալ կազմակերպությունների սանձարձակ գործունեությունը վերջ է տրվելու երկրում, որտեղ նախագահ Հրաուին, սիրիական ուժերի օգնությամբ չնգոքացնելուց հետո բանակի նախկին երանաճատար Միշել Աուրին, ամերիկյան օրհնությամբ հաջողում է քայլ առ քայլ կարգուկանոն հաստատել Լիբանանում:

Սակայն դեռևս մնում են երկու մեծ հարցականներ. զիխավորաբար երկրի հարավում գործող պաղեստինյան ուժերի ներկայությունը և պող-իրանյան «Հըզբոլլան» կուսակցության զինված միավորումների պարագան, որոնք դեռևս հասկանալի չեն հայտնել զինքերը հանձնելու կապակցությամբ իրենց դիրքորոշումը, թեև իրենց ուժերը հնազանգել էին Բնյուրի շրվարձաններից:

Ինչո՞ւ է նզովում գյուղացին

Գորիսում սեփականաշնորհմանը խանգարում են սահմանային կռիվները

Սեփականաշնորհումն ինձ բերել է Կոմ-
նիտը: Գյուղատնտեսի նախագահ Սուրեն
Ամարյանը համոզում է, որ հողաբաժանու-
մըն ավարտված է, վար ու ցանքն էլ շա-
րունակվում է:

- Այդ ե՞րբ, որտե՞ղ բաժանեցին, որ չի-
մացանք: - զարմացան խորհրդի գրասենյա-
կում հավաքված Կոմիտեի անդամները:

- Ոչ հողաբաժանում կա, ոչ էլ վար ու
ցանք: - աղմկեցին դաշտավայրերը:

Նախագահը բացահայտում է ճշմարտուր-
քը: Թե ինչու, կիմանանք հետո: Մինչև
այդ ասան՝ սահմանամերձ տարածքներում
սեփականաշնորհմանն են վարուցանող
հողատերերը մասին նման խոսակցություններ
հաճախակի կարելի է լսել Գորիսի շրջա-
նի Կոմիտեի գյուղում: Վիճակը նույնն է
նաև Տեղում և Խնձորնակում: Երեք քնա-
կավայրերում էլ սեփականաշնորհումն ու
գործառնացանքը ձգձգվում են ազգամիջյան
ընդհարումների պատճառով: Բայց ինչո՞ւ
հատկապես այս գյուղերում: Ձե՛ր շրջ-
անի շատ բնակավայրեր են սահմանա-
կից հարևան հանրապետությանը: Բանն
այն է, որ մայր հայրենիքից Արցախ տա-
նող ամենակարճ ճանապարհը սկսվում է
այդ բնակավայրերից: Ուստի այդ ճանա-
պարհների համընդհանուր շրջափակումը չի
վերադառնում մեր հարևանների և զինվորների
գերզգուճ ուշադրությունից: Արցախյան հիմ-
նահարցից զանգվածային շեղելու նը-
պատակով դիմում են ծրագրված քայլե-
րի: Լաչինի շրջանում կենտրոնացվել էին
տեղի գորհայինների և Միության ներքին
գործերի գործերը: Չբավարարվեցին դրան-
ցով, ավելացրին նաև մեկ տեսակի ստո-
րաբաժանում: Այս անգամ չորրորդ բանա-
կի գործերը: Անգործության մատնված այս
ստորաբաժանումների շիկանքն ու սեփական
տղաներն էլ կամա-ակամա գտնում են

պարսպ վախտի խողովից:
- Հենց ուզում ենք դաշտ դուրս գալ,
սկսում են կրակել: - ասում են Խնձորնա-
կի գյուղացիները: - Կրակում են տարբեր
ժամերի, տարբեր զենքերից:

Այլ կերպ ասած, հիշյալ գյուղերի
սահմանամերձ բերրի դաշտերը և այգի-
ները վերածվել են մի ընդարձակ հրաձ-
գարանի: Մարդիկ դեռ չէին սթափվել
Տեղ գյուղի Սե քերձ կոչվող ձորի ա-
նասնագուժի զոհակոծումից, այս անգամ
հակառակ կողմից կրակ բացեցին Կոմի-
տեի բնակիչների վրա՝ վիրավորելով
գյուղի հաշվապահին: Վերջերս հաճախա-
կի կրակում են հրետանային արկերով:
Առանձին դեպքերում գործում են կայսե-
րական բանակների օրենքներով, զբաղ-
վում են քայալում ու մարդորոտությամբ:

Ոչխարի հոտը փախցնելու համար ահա-
պետի վիրավորել են Կոմիտեի հովիվ
Սմբատ Գալստյանին: Սակայն չի հաջող-
վել տանել ճուղը: Չատկի տոնի նախօրյա-
կին, Տեղ գյուղի բնակիչներին անակնկա-
լի բերեցին չորրորդ բանակի «նետա-
խույզները»:

Սե քերձ ձորում հոտն արածացնելիս
հովիվ Ալյոշա Բյարուցին գաղտագողի
մտեցել են չորս զինվոր: Երանցից մեկը
հավիլի ուշադրությունը շեղելու համար
վայր է դրել ավտոմատ զենքը և գոռո-
ցել՝ հանձնվում եմ: Մյուս երեքը փորձել
են երկու կողմերից մտնելու Ալյոշային:
Վերջինս մի կերպ իրեն նետել է զետի
մեջ: Ձինվորները կրակել են, սակայն
չուրը վնասազերծել է զենակները: Այդ-
պես մագապում է եղել այս մարդը:

- Ծիկաներ, թիկնեղ տղաներ էին,
վկայում է հովիվը: - Չորի պոսակից կրա-
կում էին ինձ վրա և օուսերն հայտնա-
յում:

- Ի՞նչ էին ուզում, - դիմում են Ալյո-
շային:

- Եթե նրանք մտադիր լինեին սպանել
ինձ, ապա հեռվից կարող էին նշտ ու
հանգիստ նշան բռնել ու խփել: Ուղղակի
եկել էին ասեղանգելու ինձ:

- Իսկ այդ պահին որտե՞ղ էին ներքին
գործերի հատուկ զննչի մեր տղաները:

- Չգիտեմ: Միայն գիտեմ, ինձ օգնու-
թյան են եկել մեր գյուղի այգեգործները:
Բնակիչների հետ ունեցած բազմաթիվ զը-
րույցներից պարզվեց, որ սակավաթիվ են
հատուկ զննչի մարտիկները: Երջանում տե-
ղաբաշխված կարմիր բանակի գումարտա-
կրն էլ գործում է միմիայն բանակի շտա-
բի ցուցումներով: Այստեղի զինվորները
սահման են գալիս դեպքից դեպք, այն էլ
երկու կողմերին չմիջամտելու տրամադրու-
թյամբ: Այդ օրը ցանկացա հանդի-
պել զինվորական հրամանատարների հետ
պարզաբանելու շրջանի գումարտակի ան-
գործության պատճառները: Սակայն սը-
րանք սահմանամերձ գոտու լարվածությու-
նը թուլացնելու նպատակով Գորիսի շրջա-
նի ղեկավարների հետ զանցել էին քա-
նակցություններ վարելու Լաչինի շրջանի
և զինվորական ղեկավարության հետ:

Սակայն վերադառնալով Կոմիտեի նոր-
ընձ նախագահի հավաստիացմանը: Եր-
բան դժվար չէ հասկանալ: Տեղապետույթ
է տալիս հողաբաժանումը, ուշանում է
վարուցանողը: Այնուհանդերձ, նախագահի
համար ձեռնադրել է ասեղանգելու այս
ամենի մտախն: Երան մտում էր հանդի-
վելու թղթակցին, որ իրոք իրականացնում
են սեփականաշնորհումը և վարուցանողը:
Սակայն ես կարծում եմ, որ Գորիսի շրջ-
անի գյուղերում մարդկանց ավելի շատ
համոզում են կատարված պարզորոշ գոր-
ծերով: □

ԱՐՅԱԽ

Փայտը շատ է, օգուտը՝ քիչ

Արցախը հարուստ է անտառներով: Ան-
տառածածկ մասը զբաղում է 138428
հեկտար տարածություն (չհաշված Ծառու-
նյանի շրջանը): Այժմ մարզի անտառնե-
րում կա ընդհանուր հաշվով 14 միլիոն
խորանարդ մետր փայտ, որի վրա ամեն
տարի ավելանում է ևս 155 հազար խոր.
մետր: Գրանից 4 միլիոն հատանացած է
և կտրվելու ենթակա: Ամեն տարի կարե-
լի է 50-55 հազար խոր. մետր փայտ ըս-
տանալ անտառից և մեծ մասն օգտա-
գործել կահույքի արտադրության մեջ:
Հիմնական կտրելի ծառատեսակներն են
հաճարենին և բոխին: Վերջինս բնակչու-
թյունը համարյա չի գործածում որպես շի-
նանյութ:

տանգ տեղեկոց են Մատուռու շրջանի Ա-
վետարանցի, Կարմիր շուկայի, Խնձորիս-
տանի անտառատարածքները:

Տարիներ շարունակ Ստեփանակերտի
կահույքի ֆաբրիկան հումքը ստացել է
դրսից: Արևմտյան Ուկրաինայից, Ռու-
սաստանի հեռավոր մարզերից մեծ ծախ-
սերով մարզային կահույքի ֆաբրիկա է
բերվել փշատեղեկի, կաղնու, ընկուզենու,
թխլու, հաճարենու, հացենու փայտ: Ըր-
ջափակման պատճառով կահույքագործնե-

րը 1990-91 թթ. ծանրաբեռնված են ըն-
դամներ 24-35 տոկոսով: Հաճախ որևի
արտադրամաս երկար ու հարկադիր պա-
րապուրդի է մատնվում: Իսկ լրիվ ծանրա-
բեռնվածությամբ աշխատելիս՝ արտադր-
անքի 80 տոկոսը կարող են արտահա-
նել 20 տոկոսը տրամադրելով մարզին և
բավարարել տեղի բնակչության պահանջ-
ները:

Կահույքի գործարանը ևս անտառտն-
տեսության նման ունի բազմաթիվ խոշոր-
դեղատեր, որոնք հարթամարտիկ կտրելի է
ներդաշնակորեն համադրել երկուսի աշ-
խատանքային հնարավորությունները:

Ժամանակին դրսի մեր հայրենակիցնե-
րից եկած օգնությունը (որն այժմ էլ շա-
րունակվում է) հիմնականում փոշեցրել է
եղել, որովհետև բաշխվել է ասանց հա-
նակարգի և ասանց գատորոշելու զը-
խավորը երկրորդականից: Պետք է ան-
պայման վերանայել մարզին ուղարկվող
օգնության ձևերը, այն էլ բոլոր ոլորտ-
այնպես:

Կոնկրետ անտառների և փայտանյութի
թղթակց

ԼՈՒԲԵՐ ԼՈՒԲԵՐ ԼՈՒԲԵՐ ԼՈՒԲԵՐ

ԱՄԵՐԻԿԱ

«ՕՍԵԳԱ» ԿՈՌԴԵՐԱՏԻՎԻ ԲԱՐԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Սպիտակի վերելակահանական գործա-
րանի կից ստեղծված «ՕՍԵԳԱ» պետա-
կան-արտադրական կոոպերատիվը հատկա-
պես ծավալուն գործունեությամբ է կրաղ-
ված վերջին երկու տարում:

Միայն 1989 թվականի հիկզ ամիսներին
երանք թողարկել են 1425 վերելակների
վույց դռներ: Լույն տարում շահագործման
են հանձնել ջաղաքի թիվ 4 դպրոցը: «Օ-
մեգա»-ն մասնակցել է Լաե քաղաքի ս.
Չարոթյուն եկեղեցու շինարարությանը, ի-
րականացրել եկեղեցու բարդ կառուցված-
քների, գմբեթի ու ծածկի պատրաստումը:
Երանք օգնել են Լաե իտալական թաղա-
մասում դպրոցի և պոլիտեխնիկայի կա-
ռուցմանը: «ՕՍԵԳԱ»-ն իր եկամուտների
վզալի մասը տրամադրում է բարեգործու-
թյանը: Միայն 1989 թվականի «Գթու-
թյուն» հիմնադրամին է փոխանցել 100
հազար ամերիկ. Սեյալ տարի 22 հազար
ամերիկ. օգնություն է հատկացրել ծնո-
ղապուրկ երեխաներին, 5 հազարական
ամերիկ. «Սպիտակ» ֆուտբոլային թիմին և
երկարապահ թիվ 1 չուկատին: 16 հազար
ամերիկ. ստուղ է գնել և բաշխել իտա-
լական ավաի բնակիչներին: Կարելի է
այդպես շարունակել... «ՕՍԵԳԱ»-ն միշտ
սատար է կանգնած իր աղետյալ հայ-
րենակիցներին:

ՍԵՓԱԿԱՆ

ԸՆԴՆԱՅՆՎՈՒՄ Ե ԳՈՐԾՎԱԾՔԱՅԻՆ ՅԱՐՐԻԿԱՆ

Գործվածքային ֆաբրիկան հետպետ-
վերականգնում է իր նախկին աշխատուև-
կությունը, ընդլայնում արտադրանքի ծա-
վալը: Վերականգնվել են հին արտադրա-
մասերը: Ստեփանակերտի Ջախափնյակում
4,2 միլիոն նախագծա-նախահաշվարկային
արժեքով նոր մասնաշենքերը շահագործ-
ման կհանձնվեն տարվա վերջում: Դրա շը-
տորիվ աշխատողների թիվը ես կազմե-
լանա 200-ով: Լոր մասնաշենքերի համար
արդեն ձեռք են բերվել 2,5 միլիոն ամերիկ.
արժողությամբ ժամանակակից սարքավո-
րումներ: Սեյալ տարվա համեմատ այս
տարի արտադրանքի ծավալը աճելու է
2,5 անգամ: Մինչև տարվա վերջը կթո-
ղարկվի 1 միլիոն 440 հազար ամերիկ.
բարձրորակ գործվածքեղեն, որի պա-
հանջարկը մեծ է Ռուսաստանի, Ուկրաին-
այի, Միջին Ասիայի գերդրների շրջանում:

ՍԵՓԱԿԱՆ

ՅՈՂԱԲԱԺԱՆՈՒՄ ԳՅՈՒՂՈՒՄ

Մի քանի օր է, ինչ սկսվել է Սեւանի
շրջանի Լճաշեն գյուղի հողաբաժանումը:
Արդեն բաժանվել է 400 հեկտար ոռոգելի
հողատարածություն: Գյուղում մեծ թիվ են
կազմում կոնկրետ տեսություն կազմելու
ցանկացողների թիվը: Ստեղծված են 118
կոնկրետի և 52 անհատական տեսնու-
թյուններ: Իսկ ամենախոշոր կոնկրետի տե-
սեսությունը ձևավորվել է խորհուտեսու-
թյան բազայի վրա և ընդգրկում է 207
ծուխ:

ԳՈՒԳՈՐԸ

ՆՎԵՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻՆ

Արջուտ գյուղի բնակիչները մի քանի
օրվա ընթացքում երկու աղետի են ենթար-
կվել՝ բռնագաղթ Ադրբեյջանից և երկրա-
շարժ:

Սակայն գթարտության շառավիղները
չեն շրջանցում ևս այս գյուղը:

Ռուսաստանի շինարարները ասաջինը
Արջուտում կառուցեցին հավաքովի դպրոց:
Իսկ համաշխարհային Կարմիր խաչի կազ-
մակերպության ջանքերով կառուցված Ֆել-
դշերամանկարարական բաժանմունքը ար-
դեն կես տարույ պակել է, ինչ գործում է:

Վերջերս շահագործման հանձնվելու են
բոլոր հարմարություններով հագեցած մը-
սուր-մանկապարտեզը, որը հիշյալ կազմա-
կերպության պատվերով կառուցվել է Գու-
գարիայի Կարմիր խաչի կազմակերպության
միջոցներով:

Դանձման հանդիսավոր արարողությանը
ներկա էին համաշխարհային Կարմիր խաչի
պատվիրակության ղեկավար Ֆրանսուա դը
Լարոշը և կառույցի իրականացողների
ներկայացուցիչ Չեյմա Փեքը:

ՅՐԱՆԱՍԱՑԻՆԵՐԻ ԶԵՐԹԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Բազմիսս գրվել է երկրաշարժից հետո
մեր Թրանսպի բարեկամների օգնության
մասին:

Օրերս «Կապույտ խաչ», «Սոս Արմե-
նի» և Ավետարան բարեգործական ընկե-
րությունների ուղարկած սննդամթերքը հա-
մապայակու են Գուգարի շրջանին: Մինչև
4 տարեկան երեխաների համար կե-
րակուրը շրջանային հիմնադրամիջոցի մասնա-
բաժնի կողմից արդեն բաշխվում է
գյուղերում: □

Բարեփոխում, թե՞ խաթարում

1922-ից ի վեր Խորհրդային Հայաստանում պետականորեն արժատավորված արեղյանական ուղղագրությունը այնքան շատ բննադատվեց ամենաարժր հեղինակությունների՝ զբողների ու հայագետների կողմից, հատկապես սփյուռքում, որ 1940-ին հարկ եղավ բարեփոխել այն:

Անա, բարեփոխյալ այս ուղղագրության վրա էլ աճեց ներկայիս լեզվաբանների սերունդը՝ ակադեմիկոս, թե դոկտոր, պրոֆեսոր:

Բազում աշխատություններ գրվեցին ի պաշտպանություն նոր ուղղագրության. այն կոկեցին, շուկեցին, որ այնպես էլ չկարողացավ կանոնավորվել, որքան էլ միաբերան հայտարարեցին դրա կատարելության մասին:

Ազգային շարժման առաջին օրերից, ոչ պաշտոնական որոշ պարբերականներ սկսեցին հրատարակել մեթոդական ուղղագրությամբ:

Եւ անա, վերջին ամիսներին, արեղյանական (բարեփոխյալ) ուղղագրության հետևորդները համերաշխ հարձակման են անցել ամեն կարգի պարբերականներում, տարբերակով նորը, նորի արժանիքները եւ մեզմ ասած, ամպանարկելով հինը, գրաբարյանը, որ է՝ մեսրոպյան ուղղագրությունը:

Վիճարանությունը զնայով խորանում է: Այն հազում է բողոքին, բնականաբար նաև «Ազգ»ին, որ համախ նյութեր է հրատարակում, անգամ խմբագրականներ՝ մեսրոպյան ուղղագրությամբ:

Ասանց մեկնարանությունների մեր ընթերցողներին ենք ներկայացնում մի քանի կարծիք վիճարանույց այս խնդրի շուրջ:

Է.Բ.

Ուժայել Իշխանյան, լեզվաբան, դոկտոր, պրոֆեսոր

1922 թվին ապրիլի 2-ին 1500 տարվա ուղղագրությունը ապարնեցից հանվեց եւ Հայաստանի ու Խորհրդային Միության հայ ժողովրդին պարտադրվեց Մանուկ Արեղյանի կողմից առաջարկվող տարբերակը: Քանի որ դա բնադատում էր, այն բնադատումներից մեկը, որոնք հայ ժողովրդին պարտադրվել են անցած 70 տարիների ընթացքում, ուստի այդ բնադատումը պետք է ապարնեցից դուրս գա, պետք է վերականգնվի նախքան 1922 թվականը Հայաստանում գործածված ուղղագրությունը: Մա ամենակարևոր փաստարկն է ընդդեմ այսօրվա արեղյանական ուղղագրության, որը 1940 թվականին մասնակիորեն փոփոխվեց:

Երկրորդ կարևոր հանգամանքը. ըսփյուռքի մեր հայրենակիցները շարունակում են գործածել դասական ուղղագրությունը եւ միշտ են անում, քանի որ նրանք ազատ լին բուլշեիկյան բնադատումից եւ վերոհիշյալ հրամանը նրանց վրա չտարածվեց: Եվ ի՞նչ է արդյունքը: Այն, որ մի փոքր ժողովրդի մի մասը օգտագործում է դասական ուղղագրությունը, մյուսը՝ նոր, արեղյանական ուղղագրությունը: Մա մեզ համար եւ՝ ամբ է, եւ՝ ժողովրդին ջատող մի պատենչ: Բնականաբար, սփյուռքի հայերը չեն կարող եւ չպետք է անցնեն Հայաստանում ընդունված արեղյանական ուղղագրությանը: Երանք միշտ գիծ են ընտրել՝ պահպանելով մեր դասական, մաշտոցյան ուղղագրությունը: Հետևաբար, ինքնըստիճյան թիւում է եզրակացությունը, որ Հայաստանի եւ Խորհրդային Միության ամբողջ հայությունը պետք է վերադառնա դասական ուղղագրությանը: Դրանից հետո, անուշտ, առաջին շրջանում բավականին դժվարություններ կլինեն: Այսինքն՝ կսկսենք սխալներով գրել, քայց այս արեղյանական ուղղագրությամբ էլ շատ միշտ ու գրագետ չի գրում մեր ժողովուրդը: Եւ կարող են քազմաթիվ փաստեր թերել անճանական նամակներից, թերթերի թղթակցություններից, ցույց տալու համար, որ մեր ժողովուրդն այսօր էլ անընթաց գրագիտություն չունի: Ոմանք սա քացատրում են նրանով, որ դասական ուղղագրությունը խախտելով, խախտվեց նաև մեր ժողովրդի գրագիտության մակարդակը: Հնարավոր է, քայց չեն պնդում այս տեսակետի վրա: Մի բան պարզ է, որ ինչ-որ ժամանակ սխալներով կգրեն՝ նույնիսկ թերթերը, ամսագրերը, գրքերը: Բայց դա խոչընդոտ լինել չի կարող: Դա կտևի ընդամենը մի քանի ամիս: Դասա-

կան ուղղագրությունը ժողովուրդը կտվորի եւ դարձնենում էլ երեխաների հիշողության մեջ մանկությունից կամրակայվեն

ուղղագրության կանոնները, բոլոր խոչընդոտներն արագ կվերանան եւ մեր ժողովուրդը ամբողջ աշխարհում կունենա մեկ, միասնական ուղղագրություն:

Յովհաննես Բարսեղյան, լեզվաբան, դոկտոր, պրոֆեսոր

Մեր գրության հարցը քննել է դեռևս 13-14 դարից սկսած, երբ արևելահայերենը եւ արեւմտահայերենը լրիվ առանձնացան: Չգտումը մեկն էր՝ ստեղծել միասնական մեկ ազգ, մեկ լեզու: Փորձերն ապարդյուն անցան, որովհետև այդ միավորումը պայմանավորված է ժողովրդի միասնությամբ եւ համակցությամբ: 20-ականներին այդ հարցը ընդհանրապես լուծվեց զանգվածաբար, նորարարության ձգտումով, հինից քացառապես հրաժարվելու միտումով: Մակայն ուղղագրության միասնականության խնդիրը վաղուց ի վեր օրակարգի հարց է: Արեւմտամայությունը գրկվեց այդ պայքարին մասնակից լինելուց, որովհետև սղփազից աշխարհով մեկ եւ կորցրեց իր հայրենիքը: Անա թե ինչու միայն Հայաստանում ընդունվեց այդ ուղղագրությունը, տարիների ընթացքում կատարելագործվեց, մշակվեց մեթոդիկա, ստեղծվեց գրականություն եւ դարձավ համարյա անառարկելի ու քիչ թերություններ ունեցող ուղղագրություն: Իսկ դրանում հակասությունները զնայով խորացան, տարբեր գաղթօջախներում գործում է տարբեր ուղղագրություն: Հին հրատմ գոյություն չունի դասական ուղղագրություն, ուստի սփյուռքի հայերը ավելի են շահագրգռված ուղղագրական փոփոխություններով ոչ այնքան, որ իրենցը հաստատվի կամ վերադառան

գրաբարին, այլ որպեսզի նրանք ունենան գրության միասնականություն թեկուզ դրուսում:

Շատերը հեշտ ճանապարհ են ընտրում վերականգնել մաշտոցյան ուղղագրությունը, որով իր գրում են արտերկրում: Ժիշտ չէ: Դրանում գրում են խամսափնոր ուղղագրությամբ, որի միասնականացման համար հարկավոր է նորից համակցություն, երկար տարիների լեզվական համատեղ գործնական կյանք, որպեսզի միասնական դասնա լեզվական եւ հնչյունական համակարգը, արվեն փոխզիշումներ: Իսկ հիմա, երկրի համար այս ծանր պատմական պայմաններում, երբ թե՛ մալույթը, թե՛ դարձը, թե՛ տնտեսությունը ոչ միայն 70, այլեւ վերջին 5 տարիներում լրիվ քայքայվել է, ուղղագրական այս վեճերը հանգեցնում են տարբեր հայացքների բախման՝ ռուսամուլության-ռուսատյացության, հայրենասիրության եւ հակառակի: Այժմ շատ ավելի հրատապ հարցեր կան, որոնց լուծումից հետո ուղղագրության հարցը նույնիսկ կհնչտանա: Իսկ՝ առայժմ դա հակասությունների, անհարկի թշնամանքների, տարանջատման աղբյուր է, ուստի պետք չէ այս հարցը շարշարել: Որքան հնարավոր է, շտտ պետք է փակել այս քանակեճը, քայց

միևնույն ժամանակ պետք է ծավալել, խորացնել սփյուռքի հետ մերձեցման գործընթացը, որի հետևանքն էլ կլինի ուղղագրության միասնականացումը:

Մանվել Ասատրյան, լեզվաբան, դոկտոր, պրոֆեսոր

Իմ կարծիքով ժամանակակից հայերենի ուղղագրությունը շտտ համապատասխանում է մեր լեզվի արդի գրությանը: Լեզուների մեջ ընդհանրապես լինում են բարեփոխումներ: Մակայն դրանք ընթանում են այն ուղղությամբ, որ գրությունը ավելի մոտեցվի արտասանությանը: 1922 թվականի ուղղագրական բարեփոխությունը ուներ մեկ նպատակ՝ ուղղագրությունը մոտեցնել արտասանությանը: Հինգերորդ դարից մինչև 20-րդ դարը լեզուն անցել է պատմական զարգացման երկար ընթացք: Քերականական փոփոխությունների հետ միասին փոխվել են նաև բառերի ձևերը: Դեռևս 19-րդ դարին կեսերից շոշափվել են լեզվի ուղղագրության հարցերը: 22-ի բարեփոխությունը ունեցավ դրական նշանակություն: Հին ուղղագրությանը վերադառնալը նշանակում է մեր ուղղագրությունը հեռացնել արտասանությունից, իսկ ոչ մի խելոք ազգ նման բան չի անի: Օրինակները քազմաթիվ են: Ինչ վերաբերում է արեւմտահայերենի ու արեւելահայերենի, ապա նրանք ունեն միանգամայն տարբեր գրավոր լեզուներ: Հընչյունաբանական եւ ձևաբանական տարբերությունները արեւելահայերենի ու արեւմտահայերենի միջև համարվում են նաև ուղղագրական տարբերություններով: Իմ կարծիքով, արեւմտահայերը պետք է ընդունեն մեր ուղղագրությունը: Եւ կողմ

են մեկ, միասնական ուղղագրությանը:

Վահագն Գրիգորյան, արձակագիր, 39U քարտուղար

1922 թվականից առաջ գործող ուղղագրությունը միանգամայն արդարացնում էր իրեն: Ուստի այդ «բարեփոխությունը» ավելի շտտ քաղաքականակտ էր՝ ժողովրդին սփյուռքից ու պատմական անցյալից հեռացնելու համար: Ուղղագրությունը չի կարելի փոխել, քանի որ լեզուն կտրվում է իր պատմական, բնական ընթացքից: Չեն կարծում, որ այն ժամանակ (22-ին) լեզուն ասրել էր իր բնական զարգացումը եւ միայն օնֆորմն էր մնում: Եթե արեւելահայ եւ արեւմտահայ գրականությունների առաջացումը պատմական պրոցես էր, ապա արեւմտահայ եւ արեւելահայ ուղղագրությունները նոր, խորհրդային հիմնություն էր: Մենք արեւմտահայերեն մեկ քար եւս ավելացրեցինք մեզ ու սփյուռքը քաժանող պատին: Եվ, եթե մի անգամ կարողացել ենք օնֆորմով փոխել 1500 տարվա ավանդական ուղղագրությունը, հիմա ի՞նչն է խանգարում թեկուզ նույն ճանապարհով հրաժարվել արեւմտական փոփոխությունից: Ժիշտը դասական ուղղագրությունն է:

ԻՍԿ ԻՆՉ ԷԻՆ ՄՏԱԾՈՒՄ

մինչև 1922-ը

«...Եթե ամեն մի բախտախնդիր իւր ուզածով գրի, ինչ կլինի մեր գրութեան հալը»: «Ընկեր» 1913 թ.

«Դարկատր է. շարդել հնարարեան քերական շանչեանի գլուխն, ապա տել հայ աշխատատրին քերականական քժախդիր օրէնսդրութիւնից: Փշել կրեբամիտ ֆորմալիտ հոգիների հնարած լեզուական ապագագրական ցանցերն ու շղթաները»: Սեդրակ Թառնան, «Ընկեր», 1912, հ. 19:

«...Բարեփոխության մեջ ես ավելի շտտ վտանգ եմ տեսում, քան օգտակարություն»: Ստոյան Սեյն, 1913:

«Մեր ուղղագրութիւնը կապում է մեր անցեալի, մեր գրաբար գրականութեան, մեր ժողովրդի հետ: Ջաղել այդ կապը կը նշանակէ գործել պատմական մեծ սխալ»: Գ. Սեւեդիչեան «Դաւոյս ամսօրեայ», 1913, հ. 12:

«Ուղղագրութիւնը գիտութիւն է եւ կրադէմ կարելի է դուրս գալ կամ կրան փոխել գիտութիւնով»: Յովհ. Թումանեան, 1913:

«Ես մերժում եմ ամբողջ ուղղագրութիւն փոփոխութեան խնդիր դարձնել. ոչ միայն անժամանակ է, այլեւ անհարին: Ամբողջ - ուղղագրութեան փոփոխութիւնը կստեղծէ լատիական գրերի գործածութեան հարցը: Եթե չիկայիք եւ միասնականեցնել այդ հարցը առաջ կքաշեն, հայերս էլ կորարարութեամբ ետ չենք մնա եւ այն ժամանակ օնֆորմի հարցը կդնենք»:

Սեդրակ Մանգիւնեան

«Աւելի գեղեցիկ, անելի քաղաքակրթական ուղղագրութիւն, քան այն, ինչ որ սղել է մեզ մեր հին գրականութիւնը, չէ կարող տալ այժմեան եւ ոչ մի ժողով. այն պարզ պատճառով, որ մենք կատարելապես գիտականօրէն պատրաստուած լեզուագետներ չունենք: Չունենք նաեւ գտնելիներով վերաբերմամբ կտրու լսողութիւն ունեցող մատենագիրներ, որոնք ճաշակի կարողանային հաւատալ: Ունենք միայն մեծ ապգրիկ նմանուելու հաւակութիւն, որ այնչափ ծաղրելի է»:

«Տգեղ բան կլինի, Սահակի եւ Մեսրոպի տօնը կատարելու համար ժողովվել եւ կոյն Սահակի ու Մեսրոպի շինած սցանելի տաճարը քաղել»:

Շիրվանկաղէ «Մշակ» 1913

...եւ 1922-ից հետո

«Ես, որպէս հայ գրող եւ Դայ գրողների միութեան նախագահ գալիս եմ յայտնելու իմ պարմաքը եւ բողոքելու էն վերաբերմութիւնը դէմ, որ ունենք է Դայաստանի լուստողկոմատը եւ կարեւոր խնդրում: Դրն Ս. Աբեղեանը մի առաջարկ է արել ու դրել հրապարակ: Շտտ լա: Բայց Դայաստանի լուստողկոմատը որտեղից է իմացել, թէ ես պրն Ս. Աբեղեանը եւ ինքը, լուստողկոմատն էլ կրա հետ միասին, անսխալական են, որ առանց քննութեան ենթարկելու առաջարկը, հրամանագրում է ընդունել եւ միայն դրանով գրել եւ տպագրել: Դրն Աբեղեանի առաջարկը ընդունել է, թէ չէ, դա դեռ քննելիք խնդիր է. հետեւաբար լուստողկոմի մտում է ուղղել իր արած սխալը, ետ վերցնել իր կարգադրութիւնը, խնդրը համարել քայ եւ դնել քննութեան»: Դովհ. Թումանյանի դիմումը Դայաստանի լուստողկոմ Դ. Մակիսյայանին, որը եւ մակագրել է: «Կյել գործին»:

«Ամեն բան լա է գնում Դայաստանում (Երեւանից եկած թերթերը կարդում եմ), միայն մի բան է գեշ - ուղղագրութիւնը, աշխատեցեք փոխել»: Ավ. Բահակյանը Ս. Մարյանին: 1924, 4 Կենտիկ :

Առաջին անգամ Արցախում

Արցախի լուսավորության վարչության առաջարկով եւ ԴԻԹՈՒՅԱՆ նախարարության որոշմամբ այս տարի առաջին անգամ դպրոցականների հանրապետական օլիմպիադան Արցախի սովորողների համար անց էր կայցում Ստեփանակերտի թիւ 2 դպրոցում:

Տարբեր շրջաններից այստեղ էին հավաքվել շրջանային օլիմպիադաների հաղթողները, դասախոսներ, լուսավորության բնագավառի այլ աշխատողներ: Օլիմպիադան կազմակերպված էր ֆիզիկայից, քիմիայից, մաթեմատիկայից, ինֆորմատիկայից, կենսաբանությունից եւ աշխարհագրությունից: Գաշվի առնելով մարզի ներկայի վիճակը մարզային լուսավորության վարչությունը որոշել էր օլիմպիադաներն անցկացնել Լույս օրը, Լույս դպրոցում, միաժամանակ: Մարտի 26-ին ժամը 11-ին մասնակիցները դպրոցում էին: Մարզի ներքին գործերի աշխատողները իրենց վրա էին վերցրել սովորողներին ապահով Ստեփանակերտ հասցնելու գործը:

Սիջոյառումը անցավ կազմակերպված եւ տոնական մթնոլորտում:

Վասնագրերով: 37 Լուսավորության նախարարությունում գրվատանքի արժանապար Արցախի լուսավորության բնագավառի աշխատողների աշխատանքը, եւ հատկապես արցախյան այս ծանր օրերին, երբ ամեն ինչ անում են իրենց սաներին կուռ եւ հիմնավոր գիտելիքներ հաղորդելու համար:

Յակով պետք է լքել նաեւ, որ շրջափակման եւ արտակարգ դրության պայմանները հնարավորություն չտվեցին Շաստանի եւ Մարտուռու շրջանի լավագույն աշակերտներին մասնակցելու այս միջոյառմանը, քակի որ աղբորջանական Օմնականները այդ օրերին փակել էին այդ շրջանները Ստեփանակերտի կապող ճանապարհները, իսկ ներքին վորքերի ստորաբաժանումների ղեկավարները երթաւելություն անվտանգությունը չէին ապահովում:

Թղթակից

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ԿԵՐԱԴԱՐՁԸ

ՎԱՅԷ ՄԵՄԵՐՆԵՍ

Քանի որ դարձել է ցրտահար, քանի որ գնդակահարվել է, քանի որ զոհվել է իրենց անյայտ գերեզմաններում դուրս ելած պիտի դիտեն հիսիսային Իրաքի մշջ կատարողը:

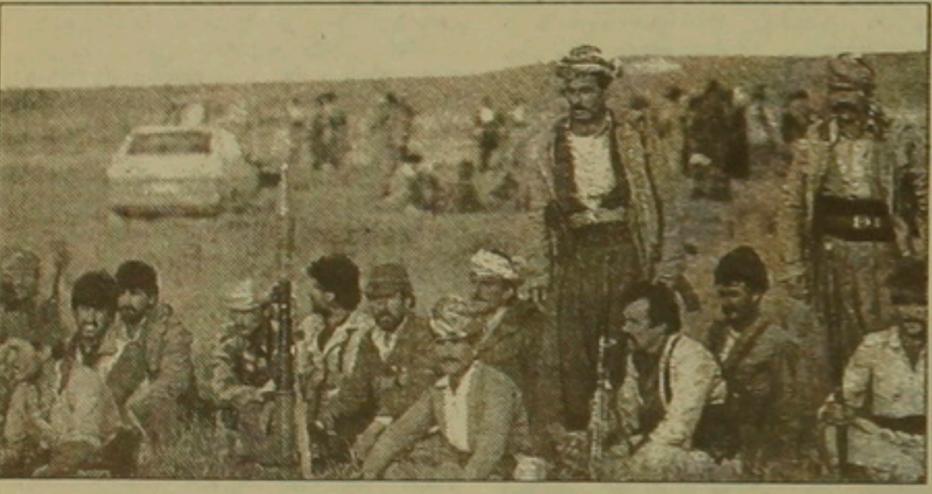
Միլիոնավոր հայեր, հրեաներ, վաթուզիներ, խմբերը գլուխները կախ պիտի վերադառնան իրենց հանգիստ գերեզմաններում՝ շուտով իրենց միանալիք հարիւր հազարավոր քիւրդներուն տառապալիք ցար բաժնելու համար անդիի աշխարհին մշջ:

Հոս, քիւրդերու ցար բաժնող մարդիկ հագին թէ գտնուին:

Երկրագունդին վրայ գարնացական ան-

ագատութեան, զերիշխանութեան, ազգային ինքնորոշումին: Ո՛չ: Իրականութիւնը սա է: Բաղդադ վտանգ մը չի ներկայացներ Բուլքի, Սուրիական Արաբիոյ, Արաբական Միացեալ Ըմբարտիւններու, Բանքընի եւ Բաքարի Արեւմտեային ճեռ ազատ առատութիւն: Այլևս, Բաղդադ խոչընդոտ մը չէ թարիւղի հսկայ ընկերութիւններու ազատ գործունէութեան, անոնց առատութիւն, անոնց թաղաքական ազդեցութեան հզօրացման:

Քիւրդները սխալած էին: Անոնք չուզեցին անդրադառնալ որ Մի-

տարրերուսին կը տիրէ: Համատարած վայնասուն ու բողոքներ չկան:

Անոնք պիտի սկսին տասնամակ մը, երկու տասնամակ ստոք: Աշխարհ այն ատեն միայն պիտի սրտայ. «Ո՛չ՝ քրդական ցեղասպանութեան, ոչ՝ քրդական եղեռնին»:

Այդ պոռոտութիւն ատենը չէ հինա: Շատ կանուխ է տակաւին: Թող քիւրդները կուտորուին, թող իրենց հայրենիքը, բնակավայրը պարպուի, թող վերջ գտնէ փորձարկուող ցեղասպանութիւնը՝ ապա, կը բողոքենք իրաւունքն ու արդարութիւնը կը պահանջենք...:

Ու՛ր են Never again երգողները: Իրենց ասպարէզները հրեական ողբակիցումի պրոպագանդին եւ աշխարհի խիղճը արթուն պահելու արժեանքին կապած հրէայ լորբի-խարնը, ծերակուտակները, կոնգրես-մենները, Եւրոպայի խորհրդարաններն ու՛ր են:

Ապրիլ ենք ու 24-ը չհասած, քրդական թարմ ցեղասպանութեան արիւնին չորնալը պիտի դիտենք:

Ժողովուրդներու ազատութեան համար պայքարող ուր ուսին տուող, անհրաժեշտ ծին ցար թեթեւցնել ուզող, հակազարթ-տիրական պայքարներու մշջ թրծած համաշխարհային սոցիալիստները, ինտերնացիոնալիստները, Մուստաֆա Բարզանի ազատութեան հերոս հռչակող ռուսները ու՛ր են:

Լաւ են Ուաշինգթընը, Մուսկուան, Երուսաղէմը, Ռիպը:

Լաւ են անարդարութեան դէմ բարձրադասակ բողոքող պոռոտները թերեւս այս աշխարհին:

Անգամ մը եւս, Լոնդոնէն, Փարիզէն, Բեռլին-Քոնցէն եւ քաղաքական ոչ մէկ վրասի ներքուստիկը մայրաքաղաքներէն կէս թերան կը ճչան. օժանդակութիւն, կարիքացեւ, ախ-վախ կը թածեն ու կը նուիրեն կուտորուող քիւրդներուն:

Երէկ, Բուլքընը եր թանաքարուողը: Սաղդամ Հիւսէյնին ձեռքերը կտրտող ուժերը, այսօր անոր ձեռքերը ազատ ձգած են:

Այսօր, քիւրդներն են թանաքարուողները: Որո՞ւ հոգը:

Քիւրդիստանը անհրապաղ վայր մըն է: Ոչ պատրաստի բանակ ունի, ոչ փերթօփմական ճարտարարուեստ, ոչ լորբի ան-րիկեան Կոնգրեսին մշջ, ոչ իսկ - քրդական բուժ ամերիկեան հրապարակին վրայ: Եղած-չեղածը 10-15 հազար քիւրդեր կ'ապրին Ամերիկայի մշջ:

Որո՞ւ հոգը:

Չայրացնող ազգակը՝ դաշնակից բանակներու ներկայութեան, անոնց անհաս թաշակերանով կատարուող ցեղասպանութեան փորձն է մկու մը կողմ, որ երէկ հռչակուեց եր Հիլթընէն անիկ զգուսի դեկավար մը: Սաղդամ Հիւսէյնը պիտի չեղ-քացուէր: Իրաքը պիտի ազատագրուէր Հիւսէյնի թանաքարութեան: Այդպէս չ'ը պատերազմի լուծուցը:

Ի՞նչ պատահեցաւ Բուլքի ազատագրութենէն ստոք: Էջը փակուած է իրաքեան սաղդամեան անաւոր վտանգին վրայ: Այնուհետեւ Բաղդադ սպառնալիք չի՝ ներկայացնել շրջանի բարեկամ ժողովուրդներու

ացեալ Նահանգները եւ Իրաքի դրացիները կ'ուզէին տարրեր իրադրութիւն: Դաշնակից-ները եւ դրացիները պիտի օժանդակէին ե-թէ եւ երբ Իրաքի ժողովուրդն ու բանակը միասնաբար տապալէին Հիւսէյնը եւ նոր դեկավար մը գետնիցէն Բաղդադի նախ-զահական պալատին մշջ:

Ներկայացուող երկու հարցումները անգրագար են Մոյի պատերազմի ավարտից նետ շանգզգիւ երկրների ժողովրդական պայքարի մասին: Զուգահեռները մեր հայրենի ճակատագրի նետ տալիք բան ակնհայտ են: Բանի՛ անգամ պատերազմներ մեզ պիտի դատ տա եւ ինչքան ժամանակ մենք գեւեւս աշուկերտ պիտի սեւանք:

Մ. Նահանգները նոյնիսկ կ'ակնկալէր որ Բաղդադը ունենար իրաքցի Հաջէզ Ասադ մը, որուն շարժումները եւ մտածելու ձևը անյայտ չին եւ որ խոհմնօրէն կը շարժի միջազգային յարաբերութիւններուն մշջ:

Թուրքները անմիջապէս ետ քայլ մը ա-սին երբ անդրադարձան բառասլին վիճակին, որ տարածուեցաւ յետ-պատերազմա-կան Իրաքէն ներս: Ազալ կ'ըսէր Ուաշինգ-թընի մշջ: «Նախընտրելի է որ ամէն քրդաբն ճեռայ այս ազգակցին եւ ձգլ որ Ի-րաքի ժողովուրդը որոշէ ինչ որ կ'ուզէ»:

Սուրիացի բազաւորը կը նախատեսէր նոր իշխանաւորի մը գալուստը. Ռիպըի նետ բարոք յարաբերութեան շատագու՛ղ: Բրդա-կան եւ շիա ըմբոստութիւնները խանգարել էին նախատեսութիւնները:

Քիւրդերը չուզեցին ըմբռնել որ աշխարհ եւ ամերիկացիներ կ'ուզէին ռեճնալ Իրաք մը՝ ասանց Սաղդամ Հիւսէյնին: Իրենք խանգարեցին բոլոր հաշիւները: Դաշնակից-ները եւ դրացիները երբեք պիտի չուզէին «Իրանահացած» Իրաք մը աւանդել. հիւսիսը՝ Քիւրդիստան, կեդրոնը՝ սիւննի Ի-րաք, հարաւը՝ շիա-իրանեան իսլամական հանրապետութիւն, բուրքերու, սուրիացիներու եւ իրանցիներու կոտախնձոր դարձած:

Քիւրդները առաջին անգամը չէ որ կը փորձեն ինքնորոշման իրաւունքը նաւանջ գնելու, արիւնտա պայքարով: Անոնք առա-ջին անգամը չէ որ խարուած են: Վերջին տասնամակներուն, խորհրդայինները Մուս-տաֆա Բարզանին Իրաք ճանրեցին, որ-պէսզի 1958-ի յետ-յնդափոխական Իրաքէն ներս ղեկավարէր զինալ պայքարը:

Բարզանին հիւստափուտած, խարուած դարձաւ ամերիկեան Սի-Այ-Էյ-իւն, որով-նետն Բասէմի Բաղդադը իրմ տակի ա-տաջ շարժել էր Մուսկուայի նետ իր յարա-բերութիւնը ամրապնդելու:

Տասնամակ մը ստոք, նախագամ Կիւր-դի տարիներուն, քիւրդերը լրտած էին ան-գամ մը եւս: 1975-ին երբորդ անգամ կը խարուէին Արա Բարդ-Մահմանդ-Փանլաի շահին համաձայնութեամբ:

Ու այսպէս, պիտի շարունակուի քաղա-քական յուսատա հորիզոններու փոփոխու-թիւնը՝ քիւրդներու կողմ: Թերեւս այ պիտի շարունակուի իրենց մնայուն անյարդու-թիւնը՝ ինքնորոշում, ազատութիւն ձեռքը-րելու:

«Քիւրդը բարեկամ չանի» կ'ըսէ քրդա-կան ասածը: Եւ միշտ էլ ասածը: Թուրքերը, Իրաքի, Սուրիայի եւ Իրանի հանդիպման կէտին վրայ տարածուած ու-ղեմաւոր ընկաւած է 20-26 միլիոն քիւր-

դերով: Դրացի չորս երկիրներու խաղող գոյակցութիւնը թշնամին է քրդական երա-զանքին, իսկ անոնց անգլիոյ մրցակցու-թիւնը՝ յուսատա ելակէտն է դէպի քրտա-կան ինքնորոշում:

Որքան որ քիւրդեր կը ձգտէին հիստա-լին Իրաքի մշջ քրդական ինքնավարութիւն ձեռք բերել, նոյնքան սաստկութեամբ՝ Թուրքիա կը հակառակի այդ շարժումին, որովնետն հարաւ-արեւելեան Թուրքիան յարող հանգրուանը պիտի ըլլայ քրդական ազատագրական շարժումին: Թուրքիա իր դաշնակից Մ. Նահանգներու միջոցով կ'ու-

ԳՐԻԳՈՐ ՔԵՍԵՆՍԸ

Քիւրդերու ըմբոստութեան վարձը

Ա. արար. Բաղդադ սպառնալու Ուաշինգ-թընի:

Ամերիկա (որուն զօրավիզ կանգնեցան աշխարհի բոլոր ժողովուրդավար եւ բանապ-տական երկիրները) իր թեքնուղիչ Սու-րիական Արաբիոյ առաջին վրայ տարածած (հոն տուն-տեղ եղած) իր պողպատեայ երկար ձեռքերով մէկ մէկ կտրեց Իրաքի շէշերակները, անոր սննդատար խողովակ-ները:

Սաղդամ Հիւսէյն ծուկի եկաւ, մեղա-լուսաւ:

Ամերիկա դարձաւ Ծոցի եւ մերձարեւել-եան երկիրներու շերիճը:

Բ. արար. Սահայուրէն վիրաւոր գայլին արեան հոտը լայն բազա դրացի իրակցի-ին ցիֆին տուեցրը: Գարաւային Իրաքի շի-սները պարզեցին իրենց ազատութեան եւ անկախութեան կանաչ դրոշակը, որ անով տէրը կանգնէ երկրին: Իրանի բոլոր հա-ջոսիպամները եւ այսթուլլահները երջակիկ էին: Սուրբ պահ մը մոպան ջուրին, ցա-մաքին եւ օդին իշխող շերիճը, որ երբեք, երբեք պիտի չուզէր Իրանի պատկերը տա-րածուած տեսիլ Իրաքի մշջ: Սեղը Սեմ, արդէն նախատեսելով որ Սաղդամ Հիւսէյն կրնար պէտք ունենալ մի բանի հարիւր հը-րասաչերու եւ գրասպապատ կառքերու, թոյլ տուած էր որ անոնք ապահով դուրս ելին իրենց շուրջ հաստատուած դաշնակիցներու

զէ շնչանդը ընել քրդական ըմբոստութիւ-նը եւ Սաղդամ Հիւսէյնի ձեռքով՝ փճացնել քրդական ամէն երազ...:

Հեզնական են աշխարհի յարաբերու-թիւնները:

Քիւրդերու դէմ փորձարկուող ցեղասպա-նութիւնը առաջինը չէ, ոչ այ վերջինը պի-տի ըլլայ մեծ ու փոքր ուժերու լուս մնդ-սակցութեամբ: Իրենց հողերուն վրայ ապ-րող, մաքառող քիւրդերը պիտի փորձեն պատմական առիթները անկախութեան, ա-զատութեան եւ պետական իրականութեան վերածել:

կին միջամտութիւնը չէ՝ որ նախագահ Բուշ պաշտօնաւսէս յայտարարած էր, որ Բաղդադին արգիւտած է գործածել ռազ-մական ուղղաթիւներ ըմբոստութիւնը զը-պելու իրենց գործողութեան մշջ արգիլ-ած էին նաեւ գործածել թունաւոր գազը՝ եւ պակասուածներ ոչնչացնող այլ զէնքեր: Կարելի պիտի ըլլար մէկ օրէն միւսը յայ-տարարել անկախ Քիւրդիստան մը, որուն համար անհրաժեշտ էր Ուաշինգթընի կա-նաչ լոյսը:

Կանաչին տեղ եկաւ կարմիր լոյսը: Այդ էր շերիճին կամը:

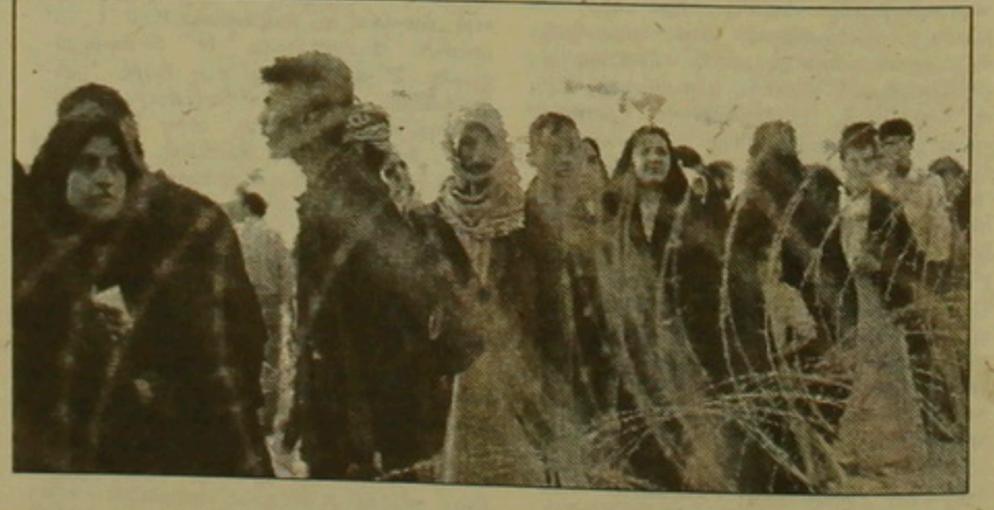
Գետիկը շարժեցաւ, հողը շրջուեցաւ: Քիւրդիստանի մշջ: Կայծակեային արագու-թեամբ գիւղեր եւ քաղաքներ ձեռք փոխե-ցին: Իրաքեան Լոյնիսկ տկարացած բանա-կը ներքին ճակատին վրայ կը ներկայաց-նէր այն ուժը, ինչ որ արտաքին ճակատին վրայ դաշնակիցներուն ուժը կը ներկայաց-նէր Իրաքի համար: Բաղդադ անկախ գոր-ծածեց իր ռազմական ուղղաթիւները, ա-տայն որ Ուաշինգթըն միջամտէ: Բնակա-նարար:

Այժմ հարիւր հազարավոր քիւրդեր, ի-րենց մեծելները ձգած իրենց ստիւն, կը փախչին ամէն ուղղութեամբ, դէպի Թուրք-իա, դէպի Իրան, դէպի Սուրիա:

Քիւրդ թշուառ փախստականը այժմ կը նմանի Հառիի Հափիկի կերպարանաւորած գաղթականին, որ հալածական երկու եր-կիրներու ոստիկանութեան կողմէ, կը բալէր միայն սահմաններու երկայնքին ձգտուող բարակ գծին վրայ:

Ի տես մարդկային այս անշահելի ող-բերգութեան, նախագահ Բուշ, որ հանգիս-տի եւ ձկնորսութեան համար Զիորիդա գա-լած էր, յայտնեց իր անհու՛ն կսկիծը քիւ-րդերու այս տառապանքին համար: Զը-մոպաւ նաեւ ըսելու, որ Ամերիկա, - «Շե-րիճը»,- իրաւունք չուէր միջամտելու Ի-րաքի ներքին գործերուն...:

Յետեւարար Ամերիկա կուտար ինչ որ կրնար, թեթեւեւելու համար քիւրդերուն մարդկային տառապանքը,- իր ցաւակցու-թիւնները:

Իրան անգամ մը եւս անփծեց Ամերի-կեան՝ այդ Սաղդամը:

Գ. արար. Մէկ դար է վեր իրենց ան-կախութիւնը, կիսանկախութիւնը կամ ինք-նավարանութիւնը փնտռող եւ սակայն չը-գտնող քիւրդերուն համար, իրաքեան բա-նակին արագ քայքայումը, վերապրող զօր-քերուն ճանդած կորովը, շակտաւոր եւ շմորած իրաքցի ժողովուրդն ու ղեկավա-րութիւնը պատրաստ դաշտ մըն էին, որ հիւսիսեային Իրաքի հողերը վերջապէս պա-տկանէին իրենց դարաւոր բեակիչներուն: Թերեւս վերոյիշեալ բոլոր պատճառներն ալ անբաւարար նկատուէին, Իրաքի չորս միլիոն քիւրդերը ըմբոստութեան մղելու, եթէ յուսուարէն սկսեալ ամերիկեան զաղտ-կի ապաստարկութիւնները, Սպիտակ տան գիտակցութեամբ եւ օրինութեամբ, փորձեց շքաշարէն բախել եւ գործով: Վերջապէս, քիւրդերուն համար ամէն ապահով տունեալ կար, որ դարաւոր երազը մարմին ասէր:

Գարիւր տարի է վեր, բազմաթիւ ան-գամներ, քիւրդերը քաշալերուցան եւ վէջ ստացան ըմբոստանալու իրենց ապրած հո-ղամասերուն մշջ, եւ ամէն անգամ ալ խա-դի եկան: Գործածուեցան որպէս ժամանա-կաւոր վէջ եւ... մտառայու ոչխար:

Վերջին անգամ տարբեր շեղաւ իրենց ճակատագիրը: Այս անգամ Ամերիկան էր իրենց 10⁰, 10⁰ ըսողը, եւ իրենք անգամ մը եւս արքեպան այդ ծայլէն:

Գայկական ասածը կ'ըսէ. «Լ0⁰, 10⁰, 10⁰, 10⁰ - քրդին տղու՛ն ալ 10⁰, 10⁰»:

Այո՛, Լոյնիսկ քիւրդի տղուն: Ու յաջո՛ղ արդիւնքով: Քիւրդը պիտի օրօրուի «10⁰, 10⁰»ով, ինչպէս որ հալը օրօրուեցաւ, միև-չեւ որ հասկցաւ որ «անգլիական ռազմա-նետերը շեն կրնար Արարատ բարձրանալ»: Սակայն արդեօ՞ք հասկցաւ:

Քիւրդերը պիտի շարունակեն մեծ պե-տութեան շահերուն նոխազ դառնալ, եթէ չտորվին իրենց վերաբերեալ ասածին քա-ղաքական իմաստը:

Միւլեւն որ շքմբանեն, որ Իրաքի ներկայ կատարուողը, որ Ամերիկան է... իրաւունք չուի միջամտել ըլլալու իր կատարած երկրին ներքին գործերուն...

Քրթակցություն ևս Անշնչեոյ

Մեծ Եղեռնի 76-ամեակի հիշատակը հանդիսարանում Մոնսթրելոյի յուշարձանին առջև

Սկիզբը 1-ին էրա՛մ
Լեռի Զարեան դատապարտեց քրթական կողմի բոլոր ուրացումները ու շնչեց, թէ 70 տարիներու անջրպետը չէ ջնջած ծն-դասպանութեան անտրուակալի փատարը ևս ըստս: «Պիտի գայ այն օրը, երբ պիտի բացայայտուի ճշմարտութիւնը: Կարելի է խեղաթիւրել, բայց երբեք փակել պատմա-րիւնը: Անա արդէն 1.5 միլիոն նահատակ-ներուն վկաներն ո՞նք և՛ գտնուեց յիշող սերունդները մեզի հետ ևն»:

Ան գուցաննա՛մ քննատեսաց Մեծ Ե-ղեռնը ևս քննատեսաց քրթականութեանը: Իրական, բաճարակալն ևլն, ևս ևս ինչու՛մ մեր օրերուն թիւրքերու դէմ կիրարկուող ընտրեցման քրթականութեան հետ ու շնչեց, թէ անպատիժ պէտք չէ մնան ցեղասպանութեան հեղինակները: Լեռի Զարեան դատապարտեց նաև Գե-տաշէնի վրայ ազդերիներուն և խորհրդային բանակին անարգ յարձակումները:

Յայտագիրի ընթացքին, Լեռի Զարեան մէկ առ մէկ ներկայացուց ամերիկեան պե-թական քրթական անձնաւորութիւնները, որոնք իրենց ներկայութեամբ եկած էին մասնակցից դատաւարու համայնական մեր սուզին:

Մոնսթրելոյի քրթականները Արք Փա-յան և քրթականական խորհուրդի ան-դամ Քեթի Սալազար, առանձին կոչուեցին ունեցան, իսկ քրթականները, յատուկ զի-րով մը, Մոնսթրելոյի քրթական մէջ ապրիլ 24-ը յայտարարեց սուզի օրը:

Լուս Անշնչեոյի շրջանի վերահսկիչ՝ Մայք Անթոնիոյի անունով, Փիթըր Ռիթնգոմ յատուկ յուշագիր մը կը յանձնէր, իսկ Չոն Էմբրընը, որ կը ներկայացնէր Լուս Անշն-չեոյի քրթական դատապարտ Ջէյմս Հանը, հա-կիրճ կոչուեց մը խոստացա՛մ աշխատելու ծն-դասպանութեան ճանաչման համար:

Քրթական ճնշումներու տակ Էլիս կղզիի բանգարանէն Մեծ Եղեռնին վերաբերող նիւտը հանելու որոշումին դէմ բուռն կոչու-քրթական

մը ունեցալ Փաստիւնալի քրթականա-կան խորհուրդի տնօրէն Բիլ Բարթոնը: Իր կոչքին մէջ Բարթոնը դատապար-տեց պատմութիւնը խեղաթիւրելու քրթական քրթականութեանը և թուրքոյ ի նպատակ ամերիկեան անպայմանագիրը նստուց: Լեռի Զարեան, ընթացել ևս քրթական-ամերիկեան ընկերութեան ուղղուի գիրը, որուն մէջ գորակցութիւն կը յայտնուէր հայոց դատին, ներկայացուց Կալիֆոռնիոյ նախկին ներսփոխան և Լուս Անշնչեոյի կրթութեան բարեկաման յանձնարարի տնօրէն Մայք Ռուսը: Ան մեծ աշխատանք տարած է հանրային գոյցներու կրթական ծրագիրին մէջ ներմուծելու ցեղասպանու-թեան հարցը: Այս առթիւ ևս, Մայք Ռուս շնչեց Լայկալեան ցեղասպանութեան մի-շազգային ճանաչում պատմելու անհրա-ժեշտութիւնը:

Կալիֆոռնիոյ ընդհանուր դատախազ Դեն Լանգրին, ինք ևս խօսել է քրթական վայտագրութեան մասին, այս անգամ յատ-ուկ շնչեց մը որո՞ւ Էլիս կղզիի ծնդատա-լանութեան նկարի պատմութիւնը: Խոստացա-լանը շիւնչել, որպէսզի պատմական այդ վայտագրական նկարը վերադառնայ բանգա-րանին մէջ վերապահմամ իր տեղը: Կանգնակերպիչ յանձնարարի գրաւոր խօսքը անգլերէնով ներկայացուց Դանիել Կերթմանեան, իսկ հայերէնը՝ Վաչէ Մա-տնեցեան:

Էլիսներու բաժինէն ևս Բարթոլ Գոր-թալեան յաջողաբար ընձ հրաւիրեց զե-ղարուստական յայտագիրին մաս կազմող խումբերը: Համաժողովրդային հասարակ կողմ հն-ջագիր մը ուղարկուեցա՛մ Երուսաղեմ հա-մայնքներու յանձնաժողովի նախագահ ժաք Դիլորին: Խոր մտանդութեամբ կը նշուի, թէ 13 յունիս 1987-ի Երուսաղեմ Խորհրդ-դարանին որոշումները գործնականացնելու ուղղութեամբ ոչ մէկ նախաձեռնութիւն կա-տարուած է:

Գեղարուստական բաժնի աւարտին, հանդիսավարը, համահայկական ոգեկոչման այս հանդիսութեան խորհուրդը ամփոփեց նետնեալ բաներով. «Գլխա՛ր Լ շարունա-կենք մեզ միակեան, հաւաքաբար տանելու համար մեր ժողովուրդի պայքարը»:

Քրթական

ՔՈՒՐՔՈՒ

«ՀԱՅԵՐԻ ԳՈՐԾԱՆ ԶՈՒԼՈՒՄՆԵՐ»-Ի ՄԱՍԻՆ ՅԻՒՏ

Պոլսում լույս տեսնող «Մարտար» օ-րաթերթի ապրիլի 10-ի համարից ինտերու-ներ, որ քուրթական նեւտատեսութեանը պատրաստում է հակահայ մի նոր ծրագիր, նպատակ ունենալով ցույց տալու, թե հա-չկեր քրթան... շարդարար ևն:

«Մարտարում» լույս տեսած գրութեա-նը նույնութեամբ միջբերկուց առջ հայա-նենք, որ մտաւորապէս երկու տարի ա-ռաջ քուրթական նեւտատեսութեանը հը-րածքը կը նաև չորս սերիանոց մի Ֆիլմ Սողոմոն Թեմիլիյանի հայտնի գտնաւորու-թեան մասին, տեղաշա քուրթական տարր-րակներով:

Անկարայէն ՄԱԳ գործակալութիւնը կը հաղորդէ, թէ հետախուզիչի մշակութային ու կրթական յայտագիրներու տնօրէնութեան նախաձեռնութեամբ, հայերու կողմ կատա-րուած գույումներու մասին հետախուզիչ յայտագիր մը կը պատրաստուի: Այս յայ-տագրին մէջ փաստաթուղթերու օժանդակու-թեամբ պիտի պատմուի թէ ինչպիսի գու-յումներ կ'ընդ որում են հայերու կողմ: Երեսն քիտի հանուին այն հաւաքական գերեզմանները, ուր թաղուած են հայերու կողմ գույումի ներարկուած ու նահատա-կուած քուրթերը: Ականատեսներու վկայու-թիւններն ալ տեղ պիտ գտնեն յայտագրին մեջ: Յայտագրին պիտի մասնակցին բազ-մաթիւ պատմագէտներ, խորհրդակցներ, մասնագէտներ: Յայտագրին արտադրու-նէն Հիւսէյն Քանչլըմազ և Ջելալէդին Նո-ղա: Մշակութային բաժնի պատասխանա-տու Եսլուզ Թուրքմըն յայտնեց, թէ տա-կալին չեն որոշած թէ յայտագիրը քանի՞ մասերէ պիտի բաղկանայ: Ան ըստ, թէ ըրող փաստաթուղթերը պիտի արեւուորուին ևս ըստ այնմ պիտի որոշուի՞ յայտագրին նրկարութիւնն ու բովանդակութիւնը: Նկա-րահանումը պիտի շարունակուի ամբողջ ա-մառուան տեւողութեան:

«Մարտար» ապրիլ 10, 1991

թուներուն: Ինձի համար, իրեն հաչ մարդ ևս ծանկալար ազատական, մեծա-գույն ուրախութեան է Հայաստանի մեջ տեսնել քրթական ևս տնտեսական բա-րեւոյթներն ու ժողովրդավարական սկզբ-բունքներն տարածում, հատկապէս զիս կողմերն ազատ տնտեսութեան ու ծնուն-րեցութեան գործընթացը: Գոտնայելի է մա-նավար քրթական բազմակարծութեան, ազատ խօսքի ու կարծիքի ընդլայնումը Հայաստանի քրթական կյանքին մեջ, ինչ որ նպատակային կ'տեսնեն է մեր կու-սակցութեան:

ԶՐՈՒՅՑ ՏԻԳՐԱՆ ԱԲԱՍՅԱՆԻ ՀԵՏ

Տիգրան Արսայանը Հայկական բարեգործական ընդհանուր միության Հունաստանի մասնաճյուղի նախագահն է, ինչպէս նաև Մամուլար ազատական կուսակցության Հունաստանի շրջանային վարչության անդամներից: Նա վերջինս Հայաստանում էր: Օգտակալ աշխից, մեր աշխատակիցը մի քանի հարցով դիմեց նրան:

Հ. - Ի՞նչ առիթով եք եկել Հայաստան:
Պ. - Այս անգամալ աչցելութեան նը-պատակը Հայաստանի մեջ տեղի ունեցող քրթական, տնտեսական ու ընկերային փոփոխութեաններուն ու ժողովրդավարական գործընթացին մտնեն ծանոթանալու էր: Ես հրավիրուած էի նաև Արտաշատի քրթակա-նի խորհուրդին կողմ:

Հ. - Ինչպե՞ս եք մի քիչ պատմել հա-նամայ գաղթության մասին:

Պ. - Հունանայ գաղթը եղած է ըս-փյուտքի ամենահին գաղթներից մէկը: Սակայն վերջին տասնամյակներուն իր թի-վը նուրբացած է ևս այսօր մոտավորապէս 10.000 կը հաշվեն հայութեան թիւը Հա-նաստանի տարածքին: Հայութեանը կեդ-րոնացած է Աթենքի, Պիւնայի ու Մայոնի-կի մեջ: Հունանայերու կողմին մտատկորա-պիս 5.000 հայեր, Միջին Արեւելքի եր-կիրներն եկած, ժամանակավորապէս կապրին Հունաստանի մեջ, մինչև որ մեկ-նին Ավստրալիա, Կանադա կամ Մ. Նա-հանգներ: Հունաստանի մեջ կ'գործեն օտա-կավար ազատական ևս հայ ընդափոխական զաչնակցութեան կուսակցութեանները, ՀԲԸ Միութեանը, Կապուտ խաչը ևս այլ կազ-մակերպութեաններ: Հայց. առաքելական եկեղեցին ունի առաջնորդութիւն, դժբախ-տաբար կա նաև Անթիլիասական առաջ-նորդարան մը: Կան երկու ամենօրյա նա-խակրթարաններ ևս մանկապարտեզներ: Սա է գաղութի ամփոփ պատկերը:

Հ. - Պրն. Արսայան, մեք զիտենք, թե հունանայութեանը կարևոր հանգանակու-թեան մասնակցել էր աղետի գառա վերա-շինութեանը: Ինչպե՞ս եք, պատմեք այդ մասին:

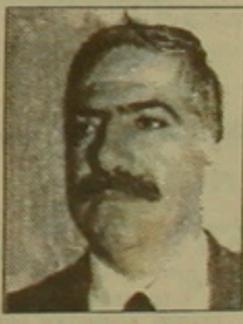
Պ. - Հունանայ գաղթը երկրաշարժին հաջորդող օրերուն համագաղութային հան-ձնախումբ կազմեց, որպէսզի իր մասնակ-ցութեանը ընդ աղետի գառի վերականգ-նումին: Աշխատանքները տարվեցան երկու ուղղութեամբ. անմիջական օգնութեան հա-զուտ, ղեկորայք ևս սննդամթերք ու թժը:

կական սարքավո-րումներ: Իսկ եր-կրորդ հանգրվա-նին՝ հանգանա-կութեան ամբողջ Հունաստանի տարածքին, որ-պէսզի գոյացած գումարով լուրջ ներդրում կատար-վեր վերաշինու-թեան ժիւրին մեջ: Գումարները, ըստ հանգանակիչ հանձնարարին, մեկ միլիոն դոլարի կ'հասնէ: Հակառակ որ հանձնա-խումբի ներկայացուցիչներն անցալ ամա-վան եկան Հայաստան, որպէսզի կազմա-կերպեն աշխատանքները, ստայն մինչև օրս ոչ մեկ քայլ է կատարուած. գործ-նապիս, որով մտանդութեաններ կատա-րեցին գաղութին ներս: Ես կ'կարծեմ թե Հայաստանի իշխանութեաններու կողմն հա-մադրող մարմին մը պէտք է կազմել ևս այսպիսի պարագաներուն կարեւոր կարելի փութով ու միջոց նպատակին օգտագործել գումարները:

Հ. - Պրն. Արսայան, հունանայութեան համագաղութային ուժերով հանգանակած գումարների մասին տեղեկութեաներ են հասել մեզ, թե դրա մի մասը օգտագործ-վել է որոշ կազմակերպութեանների կողմից յուրովի նպատակներով: Ի՞նչ կ'տեսք այս մասին:

Պ. - Իրապիս այս ուղղութեամբ որոշ տեղեկութեաններ հասան նաև Հունաս-տան, սակայն երբ հարցվեցալ հանգանա-կիչ հանձնարարին, հերքվեցալ այդ տե-ղեկութեանը: Հ. - Ինչպիսի՞ տպավորութեաններով եք մեկնում Հայաստանից:

Պ. - Հակառակ բազմաթիւ դժվարու-թեաններու, ևս համոզվեցա՛մ, որ հայրենի ժողովուրդը վատան ու լավատես է իր վաղվան, կ'լստանի նաև ներկա իշխանու-

Տիգրան Արսայան

ԳՐԱՔՆԱԴԱՏ
ՆՈՒՄ ՊԱՆԱԲՅԱՆ
ՀԱՆԿԱՐԾԱՄԱՅ
Ամերիկանայ ճանաչված գրաբնագ-րատ, բանասեր ու «Նյու Յորք Թայմ-զի» ինքնագրական կազմի անդամ Նոնա Պալարյանը սրտի կաթմաթի հետեւան-թով հանկարծմամբ եղալ ապրիլի 6-ին, 72 տարեկան հասակում: Պալարյան ընդհանուրապէս կը 20-րդ դարի երթալական և ամերիկեան գրա-կանութեան մեջ: Նա քաղաքագիր կը ճանաչուած գրողներ Անայիս Եիքի, Յու-զորա Ուելքի, Չոյս Քեթր Օքսի, Քեթ-րին Մերֆալդի, Ռիչարդ Բրայնի, Կրք Վոնգուտի, որպէսզի աշխատակ-ցին «Թայմզի» կիրակեօրյա գրաբնագ-րատական հավելվածին: Նա Չարլզ Պալարյանի հետ ընդհանրել է «The Creative Present», «Critical Encounters» գոր-ծերը: Ն. Պալարյանի մեկնագրութեանը-րի հատորը լույս տեսալ 1978-ին: Այժմ պատրաստում է նրա գրքի երկրորդ նրատարակութեանը: Հանգուցուլը ան-գամ կը Պալարյանը մրցանակի հանձնա-խումբին, գրաբնագրատութեան ազգային շրջանակին, գրողների P.E.N. միութեանը: Նոնա Պալարյանը ծնվել էր Պոլսում: Մանկութեանց հաստատուել է ԱՄՆ, ա-վարտել Կոլորադո համալսարանի լրա-գրութեան բաժինը: 43 տարի եղել է «Նյու Յորք Թայմզի» անձնակազմի մեջ: Վերջին տարիներին գրական խոր-նրդատուն կը նույն թերթին: Թարման կարգը տեղի է ունեցել Նյու Յորքի Ս. Վարդան մայր տաճա-րում, երեքշաբթի, 9 ապրիլին:

ՄՓՅՈՒՔԱՅԱՅ ԼՈՒՔԵՐ

ՍԱՆ ՅՐԱՆՅԻՍԿԱՅՈՒՄ Հայ մասնա-գիտական ընկերութեան կազմակերպու-թեամբ տեղի է ունեցել միօրյա սեմինար՝ նվիրված Հայաստանի, Վրաստանի և Ա-ղբրեջանի քաղաքական պայքարներին ևս այդ երկրների հարաբերութեաններին՝ Կրե-վի, ՍՍՆ-ի, Իրաքի ու Թուրքիայի հետ: Ելույթ են ունեցել Ռոնալդ Մյունիսը, Վ. Չալալսկին, Շ. Հաւորը, Կ. Սիլբերը, Ժիրայր Լիպարիտյանն ու Ստեփան Սա-տուրյանը:

ԹՈՒՐԹԻԱՅԻ Հայոց պատրիարքարան է այցելել Հայաստանի կողակերպութեանի միութեան նախագահ Ա. Հովհաննիսյանը: Նա պատրիարքին տեղեկութեաններ է հա-ղորդել Հայաստանի կողակերպութեանի աշ-խատակների մասին, որոնք ձգտում են առեւտրական հարաբերութեան ստեղծել Թուրքիայի և Հայաստանի միջեւ:

ԼՈՍ ԱՆՉԵԼԵՍՈՒՄ ՀՊ «Արմեն Գա-րո» կոմիտեի կազմակերպութեամբ տեղի է ունեցել հուշ-երեկո նվիրված Մ. Իշխանի, Բ. Փափապյանի և Լ. Թորիկյանի:

ԼՈՍ ԱՆՉԵԼԵՍՈՒՄ Մարաշի հայրե-նակցական միութեան կազմակերպութեամբ տեղի է ունեցել հայկական ասեղնագոր-ծութեան ցուցահանդես-վաճառք: Ապրիլյան նահատակ հայ կանանց նվիրված այս ցու-ցահանդեսի աշխատակները պատրաստել է տիկ. Լուսին Մամվելյանը:

ՍՈՒՐԵԱԼՈՒՄ Մարտի 17-ին կազմա-կերպութեամբ Ուսմկալար պատական կու-սակցութեան Հայ իրավանց խորհրդին, քա-ղաքագիտական դասախոսութեանների շար-քում ժան-Ֆիլիպ Թաշճյանը խոսել է Կա-նադայի քաղաքական կուսակցութեանների, Կանադայի կազմութեան, նահանգների և կենտրոնական իշխանութեանների փոխա-րաբերութեանների մասին:

ԲՈՒՆՆՈՒՄ ապրիլի 26-ին Ուսմկա-լար պատական կուսակցութեան Բնյ Սըթ-րեյի «Ծովիկյան» ակումբի կազմակեր-պութեամբ տեղի է ունեցել երեկո նվիրված գրք. Սերյակիկին: Բանախոսել է ընկ. Ա-րա Գալաթյանը, իսկ հանդիսութեանը վա-րել ընկ. Գրիգոր Զոյսեյանը:

ՏՈՒՆՏՅՈՒՄ ապրիլի 3-ին հայկա-կան երեք կուսակցութեանների տեղական մարմինները միասյալ կոչով Տորոնտոյի հայութեանը հրավիրել են միասնականորեն մասնակցելու Եղեռնի 76-ամյակի միջոցա-ռումներին:

ԳԼԵՆԴԵՆԼՈՒՄ ապրիլի 11-ին կատար-վել է Համազգային Հայ կրթական և մը-շակութային միութեան կողմ Տորոնտոյի հայութեանը հրավիրել են միասնականորեն մասնակցելու Եղեռնի 76-ամյակի միջոցա-ռումներին:

ՍՈՒՐԵԱԼՈՒՄ Մարտի 24-ին Օղակա-լարի հանդիսավոր տոնակատարութեան ընթացքում, կանադահայոց ս. Գրիգոր Լու-սավորիչի առաջնորդարակիստ եկեղեցում ընթերցվել է Մեծնայն Հայոց Կաթողիկոս Ս. Ս. Օ. Ս. Վազգէս Ա-ի ուղղած գա-նահատների խոսքերն ու հայրապետական կողակը ընկ. Ե. ընկ.ի Սիթի Պամաճ-յաններին ևս տեղ ևս տիկ. Վարդան և Ստողիկ Սարաֆյաններին նրանց եկեղե-ցանկեր, կրթական ու ազգակեր երկա-րամյա ծառայութեանների համար:

ԼՈՍ ԱՆՉԵԼԵՍՈՒՄ ապրիլի 17-ին Թեքեյան մշակութային միութեան «Շիրակ» գրական շրջանակի կազմակերպութեամբ տեղի է ունեցել գրական հանդիսում. որի ընթացքում Մարգիս Վահագը քննարկել է Պերճ Զեյնուպյանի «Վերջին արեւագալը» ստեղծագործութեանը:

ՍՈՒՐԵԱԼՈՒՄ Մարտի 24-ին Օղակա-լարի հանդիսավոր տոնակատարութեան ընթացքում, կանադահայոց ս. Գրիգոր Լու-սավորիչի առաջնորդարակիստ եկեղեցում ընթերցվել է Մեծնայն Հայոց Կաթողիկոս Ս. Ս. Օ. Ս. Վազգէս Ա-ի ուղղած գա-նահատների խոսքերն ու հայրապետական կողակը ընկ. Ե. ընկ.ի Սիթի Պամաճ-յաններին ևս տեղ ևս տիկ. Վարդան և Ստողիկ Սարաֆյաններին նրանց եկեղե-ցանկեր, կրթական ու ազգակեր երկա-րամյա ծառայութեանների համար:

Ա. ԱՂԱՔԵԿՅԱՆԸ ԼՈՒԳՈՒՄԻՄ

Լոնդոնի հայ կենտրոնի նորակառուց շենքում, կիրակի, ապրիլի 7-ին, ավելի քան 400 հայեր ճաշիկույթով պատվել են Ա. Աղաքեկյանին: Այսօր ունենալով ներ-կաների առաջ, Աղաքեկյանը անցկերե-նով նախ շնորհակալութեան է հայտնել եր-կրաշարժի կազակցութեամբ սփյուռքի կա-տարած օժանդակութեան համար ևս ապա հուզումով արտահայտել է այդ օրերին ու Աղբրեջանից բռնագաղթածների վիճակի մասին: Աղաքեկյանը կոչ է արել սրտով մնալու հայ ևս միասնաբար կառուցելու հայրենիքը:

Ա. Աղաքեկյանը հրավիրել է Կանա-դայի պրեզիդենտի կողմից մասնակցելու միջազգային մի գիտաժողովի: Պատասխա-նելով մի լրագրողի հարցին՝ Աղաքեկյանը ասել է, թե երկու տարի առաջ Փարիզում կայացած համագումարը մեծապէս օգնել է Հայաստանին: Երկրորդը տեղի կունենա Երևանում, հոկտեմբեր ամսին: Հայաստա-նին նվիրված մի երրորդ համագումար տե-ղի կունենա Ըվեյցարիայում, հիւսուս օտար տնտեսագիտիկ մասնակցութեամբ: Այն-տեղ խոսվելու է միայն Հայաստանի տրն-տեսական վիճակի մասին: □

ԱԶԳ ԷՍՏԵԱՅ

Ապրիլի 9-ին Վրաստանը հայտարարեց իր անկախության վերականգնման մասին: Մակայն դրությունը առաջվա նման մնում է խիստ լարված. հարավային օսերի հարցը, ներքին քաղաքական ընդդիմադրությունը: Ներկայացվող հարցադրույթը, որ դեռևս մարտի 30-ին արել է «Ազգ» թղթակիցը հայտնի այլախոն, Վրաստանի ազգային-դեմոկրատական կուսակցության հիմնադիր և Վրաստանի ներկա իշխանությունների գլխավոր ընդդիմախոս ԳԵՈՐԳԻ ԾԱՆՏՈՒՐԻԱՅԻ հետ, որոշ, բնկուզ մեր կարծիքով՝ սուրբկեղծի, պատկերացում է տալիս վրացական քաղաքական մթնոլորտի մասին:

ՀԱՐԾ.-Նորից հիշեցնում եմ Ձեզ այն ժանր իրավիճակի մասին, որը ստեղծվել է մեր հանրապետություններում: Ձեր կարծիքով, ո՞րն է կյքը այս ճգնաժամից:

ԳԱՏԱՍԻԱՆ.- Այս խորը ճգնաժամից դուրս գալու համար մենք պետք է վերացնենք սկզբնապատճառը: Մեծապետական, կայսերական համակարգը Հայաստանի և Վրաստանի հանրապետությունների անցյալ և այժմյան ողբերգությունների պատճառն է և ճեղքման կետը: Այդ վիճակից դուրս գալու միակ հակադեղը լիակատար անկախացումն է:

Գ.- Ես չեմ կարծում, թե մենք ընդհանրապես դաշնակիցներ ենք եղել: Գիտե՞ք, հանցավոր աշխարհում գոյություն ունի «ուղևոր» տերմինը: Դա այն մարդն է, որը պատահական բանտ է ընկել, և համաձայն է յուրաքանչյուր գործարքի ու դավաճանության, միայն թե դուրս պրծնի այնտեղից: Նման «ուղևորները» վտանգավոր են ե՛ր բանտում, ե՛ր քաղաքականությունում:

Այժմ աճող ճնշումների և հետապնդումների պայմաններում «ուղևորները» լքում են դեպի իրական անկախություն ընթացող գնացքը, մնում են միայն հավատարիմ և անվախ մարտիկները:

«Ինքնակոչերը Վրաստանը դեպի կործանում են տանում»

Է: Հասկանալի է, որ մենք պետք է խուսափենք ստրկացման յուրաքանչյուր տեսակից, լինի դա նորոգված ֆեոդալացիա, կոմ-ֆեոդալացիա, թե նման մի միություն: Որպեսզի կարողանանք լուծել բոլոր հարցերը, մենք պետք է տնօրինենք մեր հանրապետության բոլոր ոլորտները: Հակառակ դեպքում, ինչպե՞ս կարող է Վրաստանը լուծել Հարավային Օսեթիայի հարցը, այս կամ այն ձևով մնալով Միության կազմում: Կրեմլը ակտիվորեն միջամտում է նման հարցերի ընթացքին՝ թույլ չտալով դրանց խաղաղ, քաղաքական լուծումը:

Ինչպե՞ս կարող են Մոսկվայի գաղութ հանդիսացող երկրները լուծել Վրաստանի հարցը, որը տարածքային երանգ ունի: Հասկանալի է, որ Մոսկվան բոլոր միջոցներով կփորձի երկարաժգն այդ պատերազմական վիճակը՝ աշխարհի առաջ երևալով որպես վայրենի «լեռնականների» վրացիների, օսերի, հայերի, ադրբեջանցիների ազնիվ և անկողմնակալ հովանավոր: Այնպես որ, իմ կարծիքով, ես հայերը, ես վրացիք անբույստրեյի սխալ են գործել կայսերական պայմաններում պահանջելով Վրաստանը և վերացնելով Օսական ինքնավարությունը:

Անձամբ ինձ համար, որպես պատմաբանի, անվիճելի է այն փաստը, որ Արցախը հայկական հող է, կամ որ Օսեթական ինքնավարությունը երբևէ գոյություն չի ունեցել: Մակայն, որպես քաղաքական գործիչ, կարող եմ որպես կոպիտ սխալ և նույնիսկ սադրանք որակել ոչ անկախ պայմաններում այդ հարցերի լուծման փորձերը:

Է.- Ո՞րն է երեկվա դաշնակիցների այժմյան պատակածամ պատճառը:

Է.- Ձեր և Ձեր կուսակցության կարծիքով ինչպիսի՞ն պետք է լինի անկախ Վրաստանի պետական կառուցվածքը:

Գ.- Ընդհանրապես, այն մարդիկ, որոնք ճգնաժամ են իղեպալական պետություն կառուցել՝ ինչպիսիք, օրինակ քուլչիկներն էին, աստվածաշնչի խոսքերով կեղծ մարգարեներ էին և ահավոր շարիքներ քերեցին միլիոնավոր մարդկանց գլխին: Մենք պետք է նախ և առաջ քաղաքական իրականությունը ղեկավարվենք, գիտակցելով, որ մարդ էակը, մանավանդ, հասարակությունը՝ անկատար են: Մենք ճգնաժամ ենք կատարել բնականոն, իրավական պետություն: Ես պայքարելով հանուն ազատ և ժողովրդավարական Վրաստանի, մենք պայքարում ենք նաև յուրաքանչյուր անձի և ազգության իրավունքների համար: Ի տարբերություն «Կոր սեղանի», մենք չենք ուզում, որ Վրաստանը լինի ազատ և անկախ՝ բռնապետության գնով: Ժողովրդավարությունը չի լինում միայն որոշակի խավի կամ ազգության համար: Ընդհանրապես, առողջ և ուժեղ հասարակությունը չի վախենում ոչ միայն ուժեղ ընդդիմությունից, այլ շահագրգռված է, որ այն գոյություն ունենա: Վերագտնալով դեպի կապիտալիզմ մենք չենք նախահանում, պարզապես վերադառնում ենք դեպի բնականոն հարաբերությունները: Մենք պետք է խուսափենք ցանկացած քաղաքական փորձարկումներից, ժամանակն է խնայել յուրաքանչյուր անհատի կյանքը: Իսկ այժմյան կառավարության վարած քաղաքականության մեջ մենք դրական ենք որակում և համաձայն ենք միայն

կրոնի և եկեղեցու նկատմամբ կատարվող քայլերին: Բոլոր մնացած հարցերում այժմյան կառավարությունը՝ վարում է նախկին քաղաքականության թշնամի դարձնելու և ինքնամեկուսացման քաղաքականություն: Դրանք, այդ իշխանությունները, քաղկացած են թերուսներից, ինքնակոչներից և Վրաստանը ուղղակի դեպի կործանում են տանում:

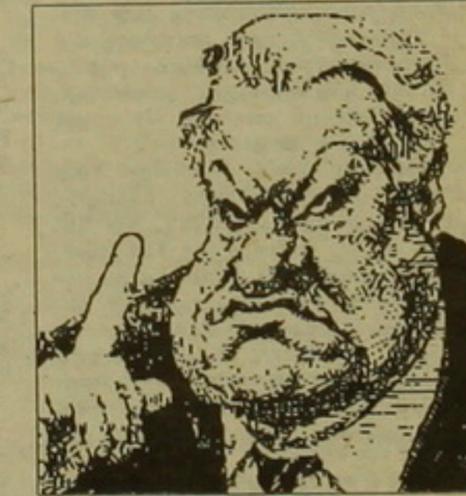
Է.- Ինչպե՞ս եք պատկերացնում ապագա անկախ Վրաստանի քաղաքականության ստրատեգիան:

Գ.- Մենք ցանկանում ենք խաղաղ հարաբերություններ պահպանել բոլոր երկրների հետ: Մակայն այժմ, ինչպես նաև քաղաքական քաղաքականության, մեր կառավարությունը կոպտագույն սխալ է թույլ տալիս՝ հայտարարելով իր չեզոք լինելու մասին: Ինչպես կարելի է չեզոք մնալ քաղաքական ագրեսիայի պայմաններում: 1921-ին սոցիալ-դեմոկրատական ղեկավարությունը Խո-

ԲԱՂԱԲԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՒ ՊԵՏԱԿԱՆ ԴԱՏՈՂՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՒ

Ստրասբուրգում ապրիլի 15-ին Ռուսաստանի գերագույն խորհրդի նախագահ Բորիս Ելցինին բարի գալուստ մաղթելու փոխարեն Երախորհրդարանում ծախսերի ղեկավար ժան Պիեռ Կոն (սոցիալիստական կուսակցություն, Ֆրանսիա) կրակ արեց: Ելցինը կրակ արեց ներկայացնելով ասել է. «Միաժամանակ համակրելի և ամբոխավար անձնավորություն, որն իրեն շրջապատում է մի քանի սոցիալ-դեմոկրատներով ու լիբերալներով և մասնավորապես ծայրահեղականներով»:

Այդ խոսքերը քիչ համարելով, պրն. Կոն ավելացրել է. «Արեմուտը մտաբանված մեկ հիպոթեզ է Արեմուտի երկրների դեմոկրատացման և Գերմանիայի միավորման մեջ իր ունեցած դերով»: Ելցինը փորձել է սոցիալիստների նախագահի խոսքերի հորձանքը կասեցնել, կրակ արեց. «Դերից է բարոյախոսեք»: Լսարանից գոտեպնդված պրն. Կոն շարունակել է. «Մենք այստեղ դեմոկրատաբար ընդունված խորհրդարանում ենք: Եթե չեք ուզում ինձ լսել, կարող եք գնալ»: Ելցինը մնացել է: Չարյույթը գտնվելով, նա ընդգծել է, որ ինքը Ծրանի չէր «այդ մեղադրանքներին», հիշեցնելով, որ ինքը Արտասբուրգում է «մասնավորապես Երախորհրդարանի նախագահ պարոն Էնրիկե Բարոն Կրեսպոյի հրավերով»:

Արդյոք ճիշտ բան է հյուրին նման խոսքեր ասելը: Թվում է, թե Երոպայի պատասխանատու անձինք ուզում էին ամեն գնով հաճույսակ Կրեմլին, ամեն մեկը ուրեք արտահայտություններով նշում էր, թե Ելցինը իր անկոչ հյուր է: Կրեսպոյն հասկացրեց, թե ինքը կրակ արեց իրավիճակ: Ռուսաստանի իր պաշտոնակալի հետ կրուցելիս Երախորհրդարանի նախագահ ընդգծեց, որ Երախորհրդարանը կարող է պաշտոնական կապեր ունենալ միայն «Խորհրդային Միության խորհրդարանի հետ»:

Երոպական խորհրդի գլխավոր քարտուղար տիկին Կատրին Լալուսիերը, որը նախորդ շաբաթ գաղտնի էր ասել, թե ինքը Ելցինի հետ հանդիպում կունենա վերջինիս «խնդրանքով», դարձյալ գուսպ է արտահայտվել. «Հարկավոր է սպասել Միևիթյանը վերաբերող բանակցությունների արդյունքներին և ապա որոշել Ռուսաստանի հետ հաստատվելիք հարաբերությունների ձևը: Առայժմ մեր խոսակիցը խՄԴՄ-ն է»:

Կարելի է դասեր տալ համայն աշխարհին և հաշվի առնել պետական դատողությունը: Բայց ոչնչով չի արդարապես ստորական քաղաքականության պակասը, մասնավորապես շատ ուրիշներից ոչ պակաս դեմոկրատական խորհրդարանի նախագահի հանդեպ, որը 150 միլիոնապես երկրի ղեկավարն է:

ՍԱՐՄԵՆԻ ՍՊՈՏՆ
 «Մոնդ», 17 ապրիլ 1991

Է.- Ձեր գնահատականները մեր երկու հանրապետությունների ապագա փոխհարաբերությունների վերաբերյալ:

Գ.- Հասկանալի է, որ ժողովրդավարական Հայաստանի և ժողովրդավարական Վրաստանի հարաբերությունները պետք է լավագույն ձևով զարգանան: Այդ կապակցությամբ, ես ուզում էի նշել, որ վերջերս Հայաստանում քննարկվում է տեղի ունեցել թուրքապետության տրամադրությունից դեպի իրական քաղաքական գնահատականները: Վրաստանի և Հայաստանի իրական անկախությունը չի կարող դիտվել առանց թուրքիայի գործունի միջոց գնահատման: Այնպես որ, այժմյան Հայաստանում միակ քաղաքական գործիչը Գ. Հարիկյանն է: ՀԱՐ-ի գինաբախումը լույ շեշտեց նոր իշխանությունների հին կենտրոնաձիգ քաղաքականությունը: Փաստորեն Վրաստանում և Հայաստանում իրադարձությունները նրան սցենարով էին զարգանում: Երկար տարիներ մենք լավ, սերտ կապեր ունենք ԱՄՄ-ի հետ:

Է.- Ի՞նչ օրենքներ է ընդունել Վրաստանի Գերագույն խորհուրդը:

Գ.- Սեփականության վերաբերող բազմաթիվ օրենսդրական ակտեր են ընդունվել, սակայն ոչ մեկը իրական քննարկում սոցիալիստական տնտեսավարության մեջ չի մտցրել:

Է.- Ձեր գնահատականները մեր երկու հանրապետությունների ապագա փոխհարաբերությունների վերաբերյալ:

Գ.- Հասկանալի է, որ ժողովրդավարական Հայաստանի և ժողովրդավարական Վրաստանի հարաբերությունները պետք է լավագույն ձևով զարգանան: Այդ կապակցությամբ, ես ուզում էի նշել, որ վերջերս Հայաստանում քննարկվում է տեղի ունեցել թուրքապետության տրամադրությունից դեպի իրական քաղաքական գնահատականները: Վրաստանի և Հայաստանի իրական անկախությունը չի կարող դիտվել առանց թուրքիայի գործունի միջոց գնահատման: Այնպես որ, այժմյան Հայաստանում միակ քաղաքական գործիչը Գ. Հարիկյանն է: ՀԱՐ-ի գինաբախումը լույ շեշտեց նոր իշխանությունների հին կենտրոնաձիգ քաղաքականությունը: Փաստորեն Վրաստանում և Հայաստանում իրադարձությունները նրան սցենարով էին զարգանում: Երկար տարիներ մենք լավ, սերտ կապեր ունենք ԱՄՄ-ի հետ:

Է.- Ի՞նչ կցանկանայիք վերջում ասել:

Գ.- Աստված պահպանեց մեր և ձեր ժողովուրդներին:

Հարցազրույցը վարեց
 Ա. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆԸ

Ծեարդնաձեն զգուշանում է Գամաախուրդիայի մասին գնահատական տալուց

Ի՞նչ եք մտածում Վրաստանի իրադրության, ճախագան Գամաախուրդիայի գործունեության մասին:

Գ.- Չի ցանկանա կարծիք հայտնել որեւէ ղեկավարի մասին. դա իմ գործը չէ: Վախենում եմ, թե դատողություններս անաչառ չեն լինի: Գիտեմ, որ այնտեղ քաղաքական կենտոն խնդիրներ կան, ինչպես, օրինակ, քաղաքում օսերի հետ: Կարող եմ մի բան ասել. վրացիները և օսերը խելոք կվարվեն, եթե ընդհանուր լեզու գտնեն: Տասնամյակներով նրանք ապրել են կողք կողքի, քարեկամաքար: Մակայն, հավանաբար, ժամանակ է պետք:

Գ.- Գուր թե՛ս եք բաշվել վրացական քաղաքական կյանքից, թե մտածում եք նոր դեր ստանձնել այնտեղ:

Գ.- Դա իմ ծրագրերի մեջ չի մտնում: Այնտեղ ազատ ընտրություններ են կայացել, ժողովուրդն ընտրել է Գերագույն խորհուրդ, սա էլ նախագահ. պետք է հարգել այս արդյունքը:

Է.- Հավատո՞ւմ եք, որ Վրաստանը մոտակա տարիներին կզատակ անկախ:

Գ.- Նոր խորհրդարանը հայտարարել է Միությունից դուրս գալու մասին: Այդ որոշումը կա: Ուրիշ մի տարր. Ելցինը և Գամաախուրդիան համաձայնության են եկել Ռուսաստանի և Վրաստանի միջև պայմանագիր կնքել: Դա երկու ինքնիշխան պետությունների միջև պայմանագիր է, նման տեսակի համաձայնությունները գոյություն չի ունենում:

Է.- Արդյոք բախման վտանգ չկա՞ հանրապետությունների մակարդակով կնքված համաձայնագրերի և Գորբաչովի առաջարկած Միութենական նոր պայմանագրի միջև:

Գ.- Այո: Մակայն կան հանրապետություններ, որոնք չեն ցանկանում առողջարկել Միութենական պայմանագիրը: «Հորիզոնական» կոչված կապերը որոշ չափով փոխ-

հատուցում են այս մերժումը և պայմաններ ստեղծում ժողովուրդների, հանրապետությունների, նրանց տնտեսությունների և մշակույթների միջև համագործակցության: «Հորիզոնական» այս կապերն ապագա օրենք, միջնորդ հիմնարար ներկայացվող ստորագրված պայմանագրերը ավելի շուտ սոսկ մտադրությունների հայտարարություն են: Խոսքը գնում է հանրապետությունների միջև նոր փոխհարաբերությունների մասին, դրանք պետք է խորացնել:

Է.- Անցյալում դուք կարեւոր դիրքեր եք զբաղեցրել. Վրաստանի կոմկուսի առաջին քարտուղարն եք եղել: Հիշում եմ Բրեժնեվին հոլված ձեր չափազանց զովասանական ճառերը: Ե՞րբ հասկացաք, որ հարկավոր է համակարգը փոխել:

Գ.- Օրերից մի օր ես կհրատարակեմ կուսակցական ժողովների ժամանակ իմ արած դիտողությունները: Հաճախ ընկերներս ասում էին՝ «պետք չէ այդպես խոսել, պետք չէ շեշտը դնել սովորապես կողմերի վրա»: Երբ սիրալիր խոսքեր էի ասում Բրեժնեվի հասցեին, գուցե չափազանցություններ կային, սակայն անկեղծ էի, որովհետեւ Վրաստանում և նախաձեռնություն ցուցարկներ, իսկ Բրեժնեվը չէր խոչընդոտում դրանց, ընդհակառակը՝ ծանր պահերին ինձ օգնում էր: Այն ժամանակ էլ Վրաստանում կային ազգամիջյան բախումներ, զոհոհներ: Ինձ հաշտվեց հարթել դրանք առանց գոհների, չնայած այդ ժամանակ ավելի հեշտ էր տանկեր ուղարկել:

Վերականգնումը ես սկսել եմ Վրաստանում: Երբ անհրաժեշտ էր, փորձարկումներ էինք անում: Այսօր խոսում են հողը գոյություն ունալու, ինքնակառավարման, ինքնաֆինանսավորման մասին: Այս ամենը մենք կիրառել էինք Վրաստանում: Այն ժամանակ շատ մարդիկ էին ուզում ինձ կուսակցությունից վտարել: Ես հանգել էի այն եզրակացության, որ համակարգը հա-

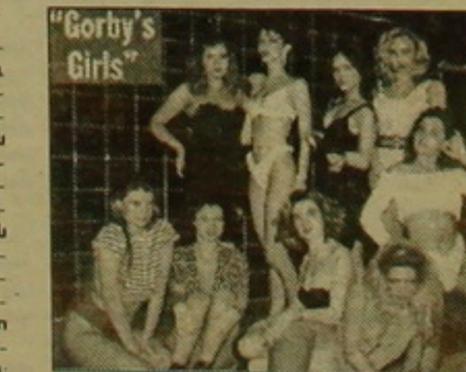
րկավոր է լայն փոխել:

Այնուհետեւ եկավ հրապարակայնությունը ու դրա հետ կապված լարվածությունները: Գորբաչովն այս ամենի վկա էր: Նա երբեմն գալիս էր ինձ տեսնելու, նայելու: Մրասին ճամփորդում էինք, վիճում, սկսում վերականգնում: Առաջին անգամ եմ այս մասին խոսում, գուցե անմասնատ ծնով: Մակայն պայքարն սկսեցինք Վրաստանում: Գործնական աշխատանքով, ես հանգեցի այն մտքին, որ հարկավոր է ամեն ինչ փոխել: Գորբաչովն էլ մտքը կարծիքին էր, մենք իրար ճանաչում էինք երեսուցիս տարուց ի վեր, դեռ երիտասարդական կազմակերպություններից, այստեղ Մոսկվայում: Մենք վաղուցվա ընկերներ էինք:

ԳԱՆԻՆՆ ԿԵՐԵՆ
 «Մոնդ», 4 ապրիլ 1991

ԳՈՐԲԻ ԱՂԶԻԿՆԵՐԸ

Գորբաչովի գլխավորությամբ հետո սկսեցին խոսել իրենց տունտնոցը թողած և մեծ քաղաքներում բախտ որոնող աղջիկների մասին: Տասնմեկ երիտասարդ աղջիկներ հուսվարին Խ. Միությունից գաղթել են Տորոնտո՝ հրապարակած մանկեկների բարձր աշխատավարձի խոստումներով: Մակայն դրա փոխարեն այսօր կրակ արեց սֆրիպ-թիպի ակումբներում իրենց մեթոդներն են ցուցադրում: Սրանց հաճախորդներին ներկայացնում էին որպես «Գորբիի աղջիկներ», եւ ամբողջ օրը կալանավորների նրան պահում փակ սենյակում: Ի վերջո բարի տնօրենը իմացավ աղջիկների աղետալի վիճակի մասին ու ահապանեց: Բախտ որոնող աղջիկներին սպասվում է վտարում: Տեղափոխվող դրամական օգուտներն և նույնիսկ ամուսնության առաջարկություններն են անում: Գաղթականության հարցերով պարզվող պաշտոնյաները, մեղադրանք են հարուցել ակումբի տնօրենի դեմ

անօրինական աշխատողների վարձելու համար: Այժմ կրակ արեց Ռուսաստանում են այն լուրերը, որոնց համաձայն հավանական է, որ խորհրդային այլ աղջիկներ Լույն ճանապարհով ներգաղթած լինեն Կանադա:
 "TIME", ապրիլ 15, 1991

Ապրիլի 6-ին «Ազգ» թերթում լույս տեսած «Ես այդպիսին եմ» վերնագրով հարցազրույցը Արկադի Անդրեասյանի հետ մեծ արձագանք է ունեցել ոչ միայն մարզասերների, այլև արարատցիների և նրանց մարզիչների մոտ: Երբ պատրաստվում էի մեկնելու «Սպարտակ» հետ Մոսկվայում կայանալիք «Արարատի» հանդիպմանը, թիմի պետ Հարություն Միրեկյանը հեռախոսով ինձ հայտնեց, թե արարատցիներն ամենևին համամիտ չեն Անդրեասյանի որոշ հարցադրումների և ուզում են «Ազգ» թերթում պատասխանել նրան:

Հանդիպեցինք «Հրազդան» մարզադաշտի «Արարատի» հանդերձարանում:

Արմեն Մարգարյան. Ինչու՞ ենք մենք զրուցում այս քայլին:

Վերջերս Անդրեասյանը երկու հարցազրույց ունեցավ և երկուսն էլ կանխամտածված կերպով մեր դեմ էին: Առաջինը երկար խորհուրդ հետո որոշեցինք չպատասխանել, սակայն երկրորդին այլևս լռելու իրավունք չուներ, մանավանդ, որ խոսքը գնում է թիմի և նրա ավագ Աշոտ Խաչատրյանի մասին:

Վարկարենկե խաղացողի, որը կոչվեցի վի հարցազրույց է վայելում, հանդուրժելու իրավունք չուներ:

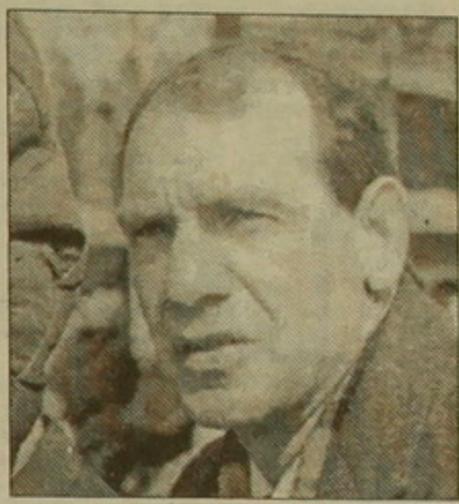
Ինձ հատկապես մտահոգում է այն, որ չնայած ունենք «Արարատ-2» թիմը, մեր համալրումը հիմնականում պետք է լինի «Կոտայքից»: Եթե հանրապետության երկրորդ թիմի ղեկը ստանձնած Անդրեասյանը

ֆուտբոլ խաղալ: Աշոտը հայկական ֆուտբոլի համար շատ քան է արել: Նա երկար տարիներ ծառայել է հույսով ու հավատով: Ես վարդուց եմ խաղում Աշոտի հետ: Նա երբեք ավելորդ խոսք չի ասում որևէ մեկին: Հարգել ենք և կհարգենք:

Ա. Կարապետյան. Ավելացնելու քան չունեն, բոլորն այդ մարդու նկատմամբ իրենց դժգոհությունն ունենին: Աշոտի հետ արդեն ութ տարի է, խաղում եմ: Թե՛ որպես մարդ և թե՛ որպես ֆուտբոլիստ օրինակելի է: Եթե Անդրեասյանը մտածում է, որ Աշոտի արտասահման գնալուց առաջ վերջին վատությունը կանի նրան, չարաչար պիտի վաճաճվի: Մենք ամեն ինչ կանենք, որ մեր ընդհանրապես ռոտոն ենք եղել, հիմա թող ամեն մեկս մեր խելքով մտածենք

Արմեն Մարգարյան. Մարդը իր քննալո-

զուցն լավն է: Հարցը փակ թվարկությամբ է եղել ևս որևէ մեկը չէր կարող ճշում գործադրել: Ընդհակառակը՝ Աշոտը գզուշացրեց, որ լուրջ քայլ ենք անում և ամեն ոք պետք է իրեն հաշիվ տա: Բոլորն էլ Անդրեասյանին դեմ թվարկեցին: Չու-

Յայ ըմբիշները Եւրոպական առաջնության դափնեկիրներ

Գերմանիայի Աշաֆենբուրգ քաղաքում տեղի ունեցած հուլիս-հոստեական (դասական) ըմբշմարտի Եւրոպայի առաջնությանը մասնակցած ԽՍՀՄ հավաքականի կազմում ընդգրկված էին հայ երկու ըմբիշներ: Երկուսն էլ տուն վերադարձան որպես դափնեկիրներ: Պատկապես գերազանց հաղթանակ կուսումնարանի 74 կգ քաշային Մնացական Իսկանդրյանը, որն աշխարհի չեմպիոնի կոչմանն ավելացրեց ևս Եւրոպայի ուժեղագույնի տիտղոսը:

Պաշտոն պետք է համարել ևս Կատարիներին ու Երիտասարդների Եւրոպայի և աշխարհի չեմպիոն երեւանցի 52 կգ քաշային Ալֆրեդ Տեր-Մկրտչյանի ելույթը, որի տրամուտը մեծահասակների Եւրոպայի առաջնությունում նշանավորվեց բրոնզե մեդալով:

«Ուրարտուի» լուրջ հայտը

Միևնուրի քաղաքում տեղի ունեցած քակտերոլի տղամարդկային ԽՍՀՄ երկրորդ խմբի 8 ուժեղագույն թիմերի ելույթակազմ փուլի նախավերջին փնջային մրցաշարում Երեւանի «Ուրարտու» առաջին տուրում 89:77 հաշվով ձեռնաչ վերցրեց Լեւինգրադի «Ավետալանայի», այնուհետև 113:94 եւ 80:74 հաշիվներով առավելության հասավ համապատասխանաբար Ֆարկովի եւ Միևնուրիի թիմերի նկատմամբ: «Ուրարտու» ելույթակազմ փուլի 10 խաղից հետո 7 հաղթանակ ունի և Լեւինգրադի «Ավետալանայի» հետ գլխավորում է մրցաշարային աղյուսակը: Սակայն մեր թիմին անհրաժեշտ է գրավել առաջին տեղը, որը միանգամայն առաջին խմբում հաղթանակ կտա, չնայած 2-րդ, 3-րդ տեղերն էլ հետազոտություն կտան առաջին խմբի անհաջողակների հետ անյուսմային խաղերում պայքարը շարունակելու նման իրավունքի համար: Թվում է, գործնականում «Ուրարտու» պահովել է 2-րդ տեղը, առավել եւս, որ ելույթակազմ փուլի վերջին փնջային մրցաշարը մայիսի 9-ից 12-ը անկապվելու է: Երեւանում: «Ուրարտու» երկուական անգամ հաղթելու է Կրասնոյարսկի եւ Ալմա-Աթայի թիմերի հետ:

րադրություն ամեն մեկս գրեցինք և ստորագրեցինք, որ մարզիչն չենք ուզում:

Աշոտ Խաչատրյան. Որպես թիմի ավագ, որպես տարիքով ֆուտբոլիստ, ավելի էի շահագրգռված, որ կոնֆլիկտ չլինի: Առաջին անգամ էլ, երբ իրեն թիմից հանեցին, նույն պատճառներն էին, ընդ որում այն ժամանակ լրիվ ուրիշ սերունդ էր: Ավելավորեց անցածը շուտ մոտացան ևս առանց թիմի կարծիքը հարցնելու նրան նորից ավագ մարզիչ նշանակեցին: Տարիների ընթացքում շատ քան իրենց ենք սովորել, ոնց որ շահմաստ խաղալիս լինեք, ամեն ինչ նրբորեն հաշվարկում էր: Փաստորեն, որ չմտածեցինք, պետք է պարտվեցինք: Բոլորն էլ դժգոհ էին: Ինչ խոսք, խաղացողները գիտեին ինչի են գնում, քայքայ իրենց իրավունքներն էին պարտադրում: Ես ամենևին արդարանալու միտում չունեմ, քայքայ, որ շահի մասին է խոսում, ստիպված եմ ասել, որ երեւի այդ տեսակետից Անդրեասյան-մարզիչն ինձ համար ավելի հարմար էր, քան որ ԳԱԶ-24 մակնիշի մրցանակ էր խոստացել, Արգենտինայում համատեղ աշխատելու առաջարկ արել: Ես միայն մեկ քանի համար եմ զարմանում: Նա փաստորեն չգիտի Արմեն Մարգարյան մարզիչն, քայքայ իրավունք է վերապահում վարկարենկե նրան որպես մասնագետի:

Արմեն Մարգարյան. Ես արդեն ասացի զրդապատճառները, թե ինչու՞ ենք մենք խնդրում ևս անպայման ուզում, որ պատասխանը ձեր թերթում տպագրվի: Պատկերացրեք, արտասահմանում կարդում են նախադրել ավագ մարզիչ կարծիքը Աշոտ Խաչատրյանի մասին և ինչ կարող են մտածել, մանավանդ, որ Աշոտը պատրաստվում է մեկնել Ֆրանսիա: Իհարկե, ով ճանաչում է Աշոտին, չի կարող նրա մասին վատ կարծիքի լինել: Եթե ես լինեի Աշոտի տեղը, որպես թիմի ավագ նույն կերպ կվարվեի:

Անդրեասյանը նշում է, թե հաջողության համար քարձրակարգ ֆուտբոլիստներ են պետք, այսինքն խաղացողներ, որոնք երկար տարիներ համատեղ խաղան, քայքայ ինքը այդ հնարավորությունները չի ստեղծել, որ գոնե 6-7 հոգով իրար հետ 3-4 տարի խաղային: Համեմատ Միխայիլյանը, Պողոս Գալստյանը, Արմեն Մարգարյանը, Հարություն Արթուրյանը այնպիսի ֆուտբոլիստներ են, որ եթե երկար տարիներ համատեղ խաղային, ապա հաջողություն անպայման կլիներ: Թող Անդրեասյան-մարզիչը իր սխալները ուրիշների վրա չըբարդի: Ինչ վերաբերում է Անդրեասյանին, ես նրա հետ երկար տարիներ խաղացել եմ, որպես ֆուտբոլիստ շատ լավն էր, քայքայ որպես անձնավորություն երբեք ինձ չի հետաքրքրել: Որպես մասնագետ նա հսկայական փորձ ունի և Անգլիայում էլ հավանաբար հարստացրեց գիտելիքները: Ուստի կարծում եմ, որ նրա գլխավորությամբ «Կոտայքը» այս տարի բարձրագույն խմբի ուղեգիր ձեռք կբերի, կամ կըգրավի 3-րդ, 4-րդ տեղը, որը մեծ հաջողություն կլինի հայկական ֆուտբոլի համար: Ուրախ եմ, որ «Կոտայք» ակումբի ղեկավարները նոր հնարավորություն տվեցին Անդրեասյանին դրսևորելու իրեն: Դա հերթական փորձն է ապացուցելու, որ ինքը խաղալու արակի մարզիչ է:

Մենք օրյակտիվ քննադատություններից երբեք չենք խուսափում, քայքայ անհիմն կերակոցներ բույլ չենք տա, քանզի «Արարատ»-ը հիմա իր համերաշխությամբ է գործող:

«ԱՐԱՐԱՏ»Ը ԽՈՍՔ Է ԽՆԴՐՈՒՄ

չփոխի իր վարքագիծը, մենք փակուղու առաջ կկանգնենք: Եվ հետո շատ կարեւոր է, որ մեզ չխանգարեն, թողնեն թիմը հանգիստ մարզվի, հասնի այն հաջողություններին, որոնց այսօր ի վիճակի է:

Ինչ վերաբերում է հողվածին, ապա այդ մասին ես կհանրապետի խոսել տղաներից հետո:

Գ. Ենգիբարյան. Անդրեասյանի դեմ «ապստամբությունը» կազմակերպված էր ոչ թե չորս ֆուտբոլիստի, ինչպես ինքն է ասում, այլ ամբողջ թիմի կողմից: Աշոտի մասին զրկածը պարզապես վատություն է:

Վ. Աղայան. Ես էլ նույնը կասեի: Աշոտը, որպես թիմի ավագ և տարիքով մեծ, մեր անունից է հանդես եկել: Ժշմարիտն այն է, որ նա լավ անձնավորություն է. համեստ, խելոք:

Կ. Մարկոսյան. Որևէ մեկն ինձ չի ըստիպել, ես իմ ուղեղով եմ շարժվել: Գրում եմ, որ միշտ ենք արել, չենք ուզել ևս չլինեք ուզի աշխատել նրա հետ: Եղածը պատահականություն չէր ևս ոչ էլ դրսից կազմակերպված, դա մտածված քայլ էր ևս 2-3 տարվա կուտակված մաղձ: Պատկերացրեք, 15 հոգով ինչի էինք գնում: Հնարավոր էր, որ սպորտպետները բոլորիս հաներ, նրան թողնեք: Բայց բաժակն այնքան էր լցվել, որ նույնիսկ համաձայն էինք ֆուտբոլից զրկվել, միայն թե նրա հետ աշխատենք:

Հարցազրույցից երեւում է, որ նա քննվորությամբ նույնն է մնացել:

Աշոտի հետ յոթ տարի է շփվում եմ, նա յոթ անգամ չափում է. նոր քայլ կատարում ևս դժվար թե սխալվի:

րությունը չի կարող փոխել: Անդրեասյանն ասում է՝ խաղացողը ստեղծագործելու համար պետք է հասունանա: Բայց նա այդպիսի հնարավորություններ երբեք չի տվել, չնայած 1982 թվականից մինչև 1989 թիվը թիչ չի աշխատել «Արարատում»: 70 տարի ընդհանրապես ռոտոն ենք եղել, հիմա թող ամեն մեկս մեր խելքով մտածենք

ու նաեւ խաղանք: Հաջողության հասնելու համար 5 տարի է պահանջում: Գորբաշովն էլ 5 տարի վերակառուցում արեց, քայքայ լրիվ խառնեց իրար: Ասում է՝ Աշոտը խելոք է, ինքն էլ է խելոք, ամեն ինչը միշտ գզուց-բոնուց է: Թող կրակի հետ չխաղա, մենք էլ ինքնասիրություն ունենք: Աշոտը թիմի ավագ է ևս տեղը եկել է՝ ասել է: Ինձ հետ էլ այդպես վարվեց: Ինչ կազմակերպելու մասին է, մենք մեր ազգի դեմ ինչ պետք է կազմակերպենք: Մեր նպատակը լավ ֆուտբոլ խաղալն է:

Երվանդ Մուրիսյան. Մենք տղաներով բոլորս հողվածը կարողացինք, քննարկեցինք: Չորսի վարկածը հորինված է: Դրսի միջամտությունը նույնպես սին է: Բոլորիս ցանկությունն էր: Հասել էր այնպիսի աստիճանի, որ հնարավոր չէր հանդուրժել: Պարասյուններին կոպտում էր, ինքնասիրություններին կպչում: Աշոտին, որպես ավագի, մենք ենք խնդրել: Թիմը հիմա լավ մակարդակի է, այդ բոլորը նախաձեռն է:

Հարություն Արթուրյան. Ինձ էլ թիմից հանեց: Մինչև հիմա մութ մնաց, թե ինչի համար: Ընդամենը 18 տարեկան էի, ինչ կարող էի անել, մանավանդ պանստային էի: Ասում էր՝ տղաներին հավարում ես սենյակից ևս երաժշտություն լսում: Բա ի՞նչ անեմ:

Պատանկան հավաքականում էի, չէր թողնում գնամ: Երկու տարի անտեղի կորցրի: Մարզիչն առաջին հերթին պետք է մանկավարժ լինի: Նրանից ոչ թե պետք է վախենան, այլ հարգեն: Իսկ Անդրեասյանն այնպիսի մթնոլորտ էր ստեղծում, որ իրենից վախենան: Հիմա ոչ-որ իր կարիքը չի գզում ևս, աստված տա՝ չզգանք:

Մարգիս Հովհաննիսյան. Դրսից կազմակերպելու ենքարդությունը կարող են հերթել հենց այն չորս ֆուտբոլիստները, որ հիմա իր մոտ են: Հարկավոր է առաջին հերթին մանկավարժ լինել: Աշոտը ոչինչ չի կազմակերպել:

Այն աստիճանի էր հասել, որ նույնիսկ խուսափում էինք ավելորդ հարցազրույց, կամ քարեկույտ, որ համարված մի քան չասի: Ինքը քննալորությամբ լավ մարդ չի, որպես մարզիչ

Անդրեասյանն ուզում է Աշոտին վարկարենկել, հետագա կյանքի վրա ազդել, մանավանդ, որ Աշոտը պատրաստվում է արտասահման գնալ, քայքայ չենք թողնի:

Բ. Մելիքյան. Ես ժողովներին ներկա եմ եղել: Այստեղ կազմակերպելու հարց չի եղել, դժգոհությունը բոլորի կողմից էր:

Գ. Գալստյան. «Հեղաշրջման» ժամանակ թիմում չէի: Իմ կոնֆլիկտը մինչ այդ է եղել: Մեծ դժվարությամբ գնացի «Կոտայք», քայքայ գզում էի, որ ուշ թե շուտ նման քան պետք է կատարվեր: Իրոք, նրա հետ շատ դժվար է, ավելի միշտ հնարավոր չէ աշխատել: Հոգեբանորեն թու տեղը չես գտնում, անընդհատ լարված վիճակում ես, չգիտես որն է լավ, որը վատ:

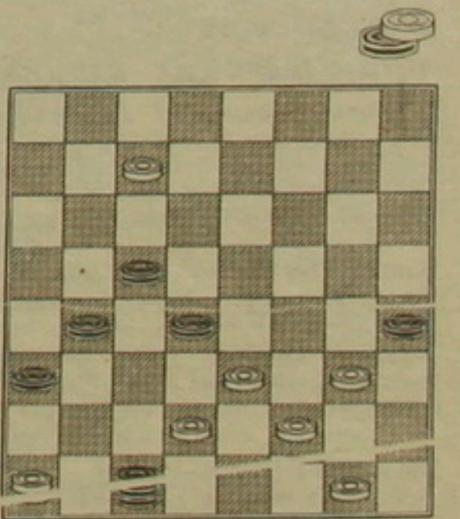
Հիմա, որ հասնումս աս մթնոլորտը, մեր կողմից հերոսություն էր, որ դիմանում էինք: Այժմ ազատ շնչում ենք, խառնում, քայլում: Մեզին պահանջում է միայն

ԽՍՀՄ ԱՌԱՋՆՈՒԹՅՈՒՆ

Բարձրագույն խումբ
մայիսի 1-ի դրությամբ

	Խ	Յ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. ԲԿՄԱ	8	6	1	1	18-8	13
2. Շախտյոր	9	2	7	0	9-6	11
3. Արարատ	8	4	1	3	6-7	9
4. Դեպար	8	3	3	2	6-5	9
5. Սպարտակ Մ.	5	4	0	1	9-5	8
6. Մետալիստ Խ.	8	3	2	3	8-9	8
7. Չերնոմորեց	9	2	4	3	13-11	8
8. Տորպեդո	8	2	4	2	8-7	8
9. Դիսանո Կ.	7	2	4	1	8-8	8
10. Դիսանո Մ.	8	2	3	3	10-10	7
11. Պամիր	8	0	7	1	3-4	7
12. Դիսանո Մ.	8	2	2	4	7-10	6
13. Լոկոմոտիվ	8	2	2	4	7-11	6
14. Մետալուրգ Չ.	8	2	2	4	4-9	6
15. Սպարտակ Վ.	7	1	4	2	8-10	6
16. Պախտակոր	7	1	2	4	6-10	4

«Սպարտակ»-ԲԿՄԱ՝ 2 : 0

Արտակարգ հաղթանակ՝

1. cb8D - dc3	4. be5 - h12
2. gh2 - ce1D	5. ec3 - b d2
3. ed4 - c:g1D	6. ab2 X

Մարզական բաժինը վարում է Մուրեկ ԲԱԳՎԱՍՏՅԱՆԸ

Գ. Կասպարովը բննադատում է Բորիս Ելցինին

Ապրիլի 27-ին Մոսկվայում իր աշխատանքն սկսեց «Գեոնկրատական Ռուսաստան» շարժման ներկայացուցիչների խորհրդի պլենումը, որը Ռուսաստանի պրեզիդենտի բեկնածու առաջարկեց Բորիս Ելցինին:

Չնայած պլենումում Բ. Ելցինի բեկնածությունը առարկությունների չհանդիպեց, սակայն բննադատման ընթացքում Ռուսաստանի Գերագույն խորհրդի նախագահի հասցեին հնչեց լուրջ բննադատություն այն բանի համար, որ նա 8 միութենական հանրապետությունների ղեկավարների և ԽՍՀՄ պրեզիդենտի հետ մեկտեղ ստորագրեց ներկրում իրավիճակը կայունացնելու և ճգնաժամը հաղթահարելու միջոցների մասին միացյալ հայտարարությունը: Մասնավորապես Գլեր Յակուխինը, Գորբի Կասպարովը, Սերգեյ Չասուխինը և ուրիշները նշում էին, որ այդ հայտարարությունը լուրջ զիջում է Միխայիլ Գորբաչովին: Նրանց կարծիքով, ստորագրելով այն, Բորիս Ելցինը թույլ տվեց «բաղադրական լուրջ սխալ»:

Գորբի Կասպարովը կարծում է, թե չընայած իր հայտարարությունը իրականում նշանակում է «հանրապետությունների

զին պայքարում կենտրոնի պարտություն, սակայն վերապահությունների քանակը չի կարող չափանալ ըստանդարտի»: Լիտվայում շենքերի բռնազրկումը, որը տեղի ունեցավ հայտարարության ստորագրման հաջորդ օրը, վկայում է, որ կենտրոնը դեռևս է փախչալու շարունակել իր սրածիչ քաղաքականությունը անհնազանդ հանրապետությունների նկատմամբ, հայտարարեց ճատրակի աշխարհի չեմպիոնը:

Մի շարք հետադարձ կարծիք հայտնեցին, թե միացյալ հայտարարությունը Ելցինի քաղաքականության հաջողությունն է, որն «ստիպեց Մ. Գորբաչովին հանրապետություններին ընդհատել զենքը»:

Հենց Ռուսաստանի ղեկավարության ամբողջ նախորդ քաղաքականությունը նրա պատեց, որ 8 հանրապետություններ ևս «գիտակցեցին իրենց տեղը քաղաքական պայքարում»:

Բ. Ելցինի լիազոր ներկայացուցիչ Գ. Բարոսովը նշեց, որ Ռուսաստանի խորհրդարանի նախագահը «խորհրդային ամբողջատիրական համակարգը ոչնչացնելու համոզված և իմաստուն կողմնակիցն է»:

Բորիս Ելցինի ելույթը Կուզբասի հանրապետությունների առջև

Ռուսաստանի խորհրդարանի նախագահը ապրիլի 29-ին հանդիպում ունեցավ Կուզբասի հանրապետության կուլեկտիվների ներկայացուցիչների հետ: Տեղեկացնելով 9 հանրապետությունների ղեկավարների ԽՍՀՄ պրեզիդենտի հետ տեղի ունեցած հանդիպման մասին, նա հայտարարեց, որ պրեզիդենտն ընդունեց հանրապետությունների քաղաքական և տնտեսական պահանջները շատերը: Խոսելով հանրապետությունների գործադրության մասին՝ նա նշեց, որ դրանց դադարեցնելու հարցը լուծում են միայն իրենք՝ հանրապետության կուլեկտիվները:

Բ. Ելցինը հայտարարեց, թե ԽՍՀՄ պրեզիդենտի հրաժարականի մասին իր կողմ, որով ինքը ելույթ ունեցավ սույն բովանակման մասին, խաղաց իր դրական դերը: «Գրեզի-դենտին անհրաժեշտ էր չափավորել», կարծում է նա: Ըստ Ռուսաստանի խորհրդարանի նախագահի, այն ժամանակ Միխայիլ Գորբաչովը փաստորեն գլխավորեց այդ ուժերի հարձակումը:

Տալիխնում կայացավ վեցերորդ հանդիպումը

Ապրիլի 26-ին Տալիխնի «Սակալ» կենտրոնում ավարտվեց հանրապետությունների կառավարությունների ղեկավարների և ներկայացուցիչների 6-րդ հանդիպումը, որի հիմնական նպատակն է գործել առանց «կենտրոնի», ստեղծել միջհանրապետական հորիզոնական կապեր:

Ներկա էին Լատվիայի, Լիտվայի, Մոլդովայի, Ռուսաստանի, Լեհիտորիդի, Վերաստանի (դիտորիդի դերում), Ուզբեկստանի (դիտորիդի դերում), Տաջիկստանի, Կիրգիզստանի, Հայաստանի, ինչպես նաև Հյուսիսային և կենտրոնական Եվրոպայի յոթ երկրների ներկայացուցիչներ: Ստորագրվեցին փաստաթղթեր, որն ինչպես նշեց Էստոնական հանրապետության արդարադատության նախարար Յու. Ռաիլան, պետք է ընդհատվեն տնտեսական համագործակցության, անկախ այն բանից, թե նետագայում այս կամ այն հանրապետությունը ինչպիսի քաղաքական ուղղվածություն կընտրի: Մերձբալթյան երեք հան-

րապետություններն իրար հետ կնքեցին միասնական մարտադրություն ունենալու պայմանագիրը: Վերջում, տեղի ունեցած մասնու առաջին ժամանակ, Լեհիտորիդի նախագահ Ա. Սորչակն ասաց, որ «Տալիխնյան պրոցես» հատկացությունը նույնպես կունենա լայն գործունեության սահմաններ, ինչպես «Հելսինկյան պրոցես» հասկացությունը: Հանդիպմանը Հայաստանի հանրապետությունից ներկա էր Էլյոնովիչայի պետական կոմիտեի նախագահի առաջին տեղակալ Հայկ Սարգսյանը: Նա հայտարարեց, թե Հայաստանը դուրս չի մնում երկրի ղեկավարական գործընթացից, իսկ այս խորհրդակցությունը այդ գործընթացի օղակներից մեկն է, որտեղ մշակվում են տնտեսական համագործակցության միասնական մտեցումներ: Նման հանդիպումների ժամանակ տեղի է ունենում ինժեներա-ցիայի լայն փոխանակում:

ԳԱՅԱՆԵ ԱՅԻՐԿՅԱՆ
մեր սեփ. քղաքակից

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ ՍԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍԱՍԻՆ ԶԵԿՈՒՅԱԳԻՐԸ ԱՐՏԳՈՐԸ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

սեփադը 1-ին կտամ

Այդ, Թուրքիայի Հանրապետության պատմության մեջ բուրբակյան առաջին պաշտոնական ներկայացուցիչ երևան կատարած առաջին այցը տեղում իսկապես արժանացել է մեծ ուշադրության:

Իհարկե, Թուրքիան իր ներքին Հայաստանի հանդեպ հետզհետե աճող հետաքրքրություն է ցուցաբերում: Բրյուսելում կայացած հավաքը դրա լավագույն օրինակն է: Մասնավորապես Թուրքիայի դեսպանատան խորհրդական Հայկ Արընջըն փորձառու դիվանագետ է, տարիներ շարունակ աշխատել է ՆԱՏՕ-ի բրյուսելյան կենտրոնում: Վերջերս Բրյուսելում անցկացվում էր ՆԱՏՕ-ի տարեկան հավաքը, ճիշտված Խորհրդային Միության: Հայկ Արընջըն Թուրքիայի կողմից հավաքին ներկայացրեց Արդրեշյանի, Վրաստանի և Հայաստանի վերաբերյալ մի զեկուցագիր: Փաստորեն դա շրջանի հետ կապված միակ զեկուցագիրն էր ևս Արդրեշյանի ամբողջությամբ իր պաշտպանության տակ էր վերցրում:

Այլ կերպ ասած, Թուրքիան հետզհետե սկսում է Արդրեշյանի հանդեպ իր հետաքրքրությունը դրսևորել միջազգային համաժողովներում: Ընդ որում, ցուցաբերում է ոչ միայն հետաքրքրություն, այլև շատ շերտ մտեցում:

Իրականում, բուրբակյան իշխանությունները ներկայումս գիտակցության այնպիսի մակարդակի են հասել, ինչը հայերի հետ փոխհարաբերությունները շատ ավելի արագ զարգացնելու հնարավորություններ է առաջարկում: Իրականում հիշատակվածները ավելի հարցում բավականին զգույշ են գործում: Որովհետև ասկա է Արդրեշյանի խնդիրը:

Թուրքական իշխանությունները հայերի հետ փոխհարաբերությունների զարգացման ընթացքին ցանկանում են տալ այնպիսի մի արագություն, որն Արդրեշյանին անհավանական չպատճառի, չվիրավորի նրան: Նայելով, ավելի սրբալ տեսնը, Թուրքիան

մտադիր է Հայաստանի հետ փոխհարաբերությունները տանել մի ուղևոր, որը նրա պատի հայերի և Արդրեշյանի միջև գոյություն ունեցող խնդիրների լուծմանը:

Ստանդնդ միջոցով դեր: Արտաֆայտությունը ավելի դեպքում, իհարկե, շատ հավանաբար է հնչում: Սակայն սրբալ է, որ Թուրքիայի կապերը Արդրեշյանի հետ երբեք այնքան սերտ չեն եղել, ինչպես հիմա: Երկու երկրներն էլ փոխադարձաբար լուծում են միմյանց: Հաշվի առնելով Հայաստանի հետ Թուրքիայի հարաբերությունների արագ զարգացման ընթացքը, կամա-ակամա մտածում են երեք երկրներից գոյացած երկուսին միմյանց գործուն դարձնելու կարելիության մասին:

Մեր օրերում իրադարձություններն այնքան արագ են փոխվում, որ ամեն ինչ հրեարավոր է:

Ներկայումս Թուրքիան ինչպես քրդական, իսկ այժմ հայերի հարցում պատմականորեն հաստատված կանոնակալ նախապաշարմունքներից ազատվելու մտեցման մեջ արժանապետական շրջադարձներ կատարելու ազդանշաններ է տալիս: Արդելված բնաններից ձեռքազատվելիս անհրաժեշտ է ըստ պատշաճի գնահատել դեպքերի զարգացումը Արդրեշյանի կողմից:

Հավանություն կտանք թե ոչ, մի բան պարզ է, որ այժմյան Թուրքիան աստիճանաբար ազատվում է դարաշրջանի սկզբներից ի վեր գոյություն ունեցող նախապաշարմունքներից: Սա յուրաքանչյուր հնդաշրջում է ուսկուցած զաղափարները մեր շրջանում չեզոքացնելու ուղղությամբ: Հետևաբար անհրաժեշտ է խելամտորեն պաշտպանել այս հնդաշրջումը:

Վերջին մի հանգամանք էս... Այսօր ապրիլի 24-ն է: Հայերի ազգային օրը... Առաջիկա օրերին կարող են անկանալներ տեղի ունենալ երկու երկրների փոխհարաբերություններում:

ՌԱՅԱՆՋԱՆԻ ԱՅՅԸ ԴԱՍԱՍԿՈՍ ԵՒ ԱՆԿԱՐԱ

ԻՄԱՆ ԶԱԿԱՆՈՒՄ Ե ԸՐԶԱՆԻ ՍԼՎՏԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱԳՄՈՒՍԱՍ ԳՈՐԾՈՒՄ ԿԱՐԵՈՐ ԴԵՐ ՍՏԱՆԶԵԼ

Ապրիլի 27-ին Իրանի իսլամական հանրապետության նախագահ Ռաֆսանձադի պաշտոնը ստանձնելուց հետո առաջին անգամ պաշտոնական այցով մեկնեց Սիրիա: Մեկնելուց առաջ, Թեհրանի Մեհրաբադ օդանավակայանում պատասխանելով թղթակցների հարցերին, Ռաֆսանձադի նշեց, որ Գ. Սադիի հետ բանակցություններում ընտրվելու են պատերազմից հետո շրջանում տեղի ունեցած փոփոխությունների, իրաքյի փախստականների և տնտեսական համագործակցության հարցերը: Ենթադրվում է, որ բանակցությունների ժամանակ ընտրվել է ասելով նաև Լիբանանում պահվող պատանդների հարցը, չնայած այդ մասին ոչ մի հայտարարություն չի արվել:

Նույն հարցադրույթի ժամանակ Ռաֆսանձադի նշեց, որ Իրանն ու Սիրիան երկու երկրների կողմից արժարժված բոլոր հարցերում համակարծիք են:

«Ստորինից պրես»-ի մեկնաբանության մեջ ասվում է, որ Իրանը ցանկանում է շրջանի անվտանգության ապահովման գործում կարևոր դեր ստանձնել:

Ապրիլի 29-ի համարում «Վաշինգտոն պոստ»-ը, վկայակոչելով նախորդ օրը Դամասկոսից ուղարկված «Որոշող» լրատվական գործակալության հաղորդագրությունը, նշում է, թե ապրիլի 28-ին Գ. Ռաֆսանձադի և Գ. Սադիի միջև տեղի ունեցած բանակցությունների ժամանակ Սիրիան հայտարարեց, որ Իրանը պետք է մոյի պատերազմից հետո շրջանի անվտանգության ապահովման գործում կարևոր դեր ունենա:

Իրանի նախագահ Ռաֆսանձադի, ասելով այնպիսի «Վաշինգտոն պոստ»-ը, անցյալ շաբաթ օրը հայտարարեց, թե Թեհրանը պատրաստ է հանուն իսլամական երկրների շահերի հարաբերությունների մեջ մտնել շրջանի բոլոր երկրների հետ: Ըստ «Վաշինգտոն պոստ»-ի, Գ. Սադը նույնպես իր համաձայնություն է հայտնել այն մասին, որ շրջանի բոլոր երկրները պետք է ակտիվ դեր ունենան անվտանգության ապահովման գործում:

Մոյի համագործակցության խորհրդի վեց պետությունները՝ Սաուդյան Արաբիան, Բահրեյն, Եգիպտոս, Օմանը, Արաբական Միացյալ Էմիրությունները և Օմանը խոստացել են, որ մոյի պատերազմում Իրանի պար-

տությունից հետո Իրանին նույնպես շրջանի անվտանգության ապահովման գործում դեր կհատկացվի: Սակայն այդ հարցի վերաբերյալ անցյալ ամիս նշված վեց պետությունների, ինչպես նաև Սիրիայի և Եգիպտոսի կողմից Դամասկոսում ստորագրված փաստաթղթում, Իրանը որպես ոչ արաբական երկիր անտեսվել է:

«Վաշինգտոն պոստ»-ը նշում է, որ Իրանի արտգործնախարար Վելայաթի, որը Սաուդյան Արաբիա կատարած այցից հետո մեկնել էր Դամասկոս, ապրիլի 27-ին հայտարարել է, թե Թեհրանն ու Սիրիան համաձայնության են եկել շրջանի անվտանգության ապահովման համար սերտ հարաբերություններ ստեղծել:

«Սիրիան, որը 1979 թ. իսլամական հեղափոխությունից ի վեր արաբական երկրներից ամենամտերիմն է Իրանի հետ, Թեհրանի և մյուս արաբական երկրների միջև կապերի ընդլայնման գործում կարևոր դեր է խաղացել»,- նշված է «Վաշինգտոն պոստ»-ում: Դամասկոսում կայացած բանակցությունների ժամանակ, թե՛ Ռաֆսանձադի և թե՛ Սադը արտահայտվել են Իրանի տարածքային ամբողջականության ապահովման օգտին:

Մյուսինտես «Վաշինգտոն պոստ»-ը նշում է, թե Իրանն ու Սիրիան Սադիայից պահանջել են տեղի տալ:

Ռաֆսանձադի ապրիլի 29-ին Դամասկոսից մեկնեց Սևեթար, որտեղ հանդիպում ունեցավ Թուրքիայի պրեզիդենտ Օզալի հետ: Վերջին 12 տարիների ընթացքում իսլամական հեղափոխությունից ի վեր, Թուրքիայի և Իրանի ղեկավարներն առաջին անգամ հանդիպում են Սևեթարյան: Երկու երկրների ղեկավարների ելույթներում կար այն մտահոգություններ, որ փախստականների ասկարային իրանում և Թուրքիայում հիշվել վտանգավոր հետեւանքներով: Իրանի տարածքային անվտանգության ապահովման հարցը նույնպես ընտրվել է Ռաֆսանձադի և Օզալի բանակցությունների ժամանակ:

ԳՐ. ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ
Իրանագետ, մեկնաբան

Լուրերը՝ interfax եւ
Ռ.Ս.Ֆ. Մամոյ և լրատուական գրասենյակի:

Սավիսաարը 1+9 պայմանագրի մասին

Էստոնիայի վարչապետ է. Սավիսաարը մանր ասուլիսում հայտարարել է, թե 1+9 պայմանագիրը, որը ստորագրեցին պրեզիդենտ Գորբաչովն ու 9 միութենական հանրապետությունների ղեկավարները, նախ և առաջ տակտիկական բայ էր, որը մինչև հունիսի 12-ը ՌԽՖՍՀ պրեզիդենտի ընտրությունների օրը, պետք է կայունացնի Խորհրդային Միության իրավիճակը: Սավիսաարը ավելացրել է, թե ավելի քան զանազան կողմերի համար իրեն անհրաժեշտ է լրացուցիչ տեղեկություն: Նա նշել է նաև, որ Էստոնիայի կառավարությունն առաջին չի բնադրել այն «ամանագրի» Էստոնիայի տնտեսության վրա նմարավոր ազդեցության հարցը: «Բացի այդ, դաճազիրը կօգնի արագացնելու որոշ պրոցեսներ, այդ թվում անկախության հարցը, որն այժմ ավելի մոտ է, քան իրենք սպասում էին տարեկանից», ավելացրել է վարչապետը: □

ՆՈՒՐԶ 100 ՄԱՐԴ
ԶՈՂՎԵՑ, 230-ը
ՎԻՐԱՎՈՐՎԵՑ

Այսպիսին են ապրիլի 29-ին Վրաստանում տեղի ունեցած երկրաշարժի պատճառած մարդկային կորուստները: Ընցումներին ուժգնություն Օճի շրջկենտրոնում մասն է 8-9 րայի, Քուրախիում 7, Թրիխիում 5 րայի: Երկուշարժի օրը տուժած շրջաններում է եղել Վրաստանի պրեզիդենտ Գամսախորդիան, ստեղծվել է երկրաշարժի հասցըրած մեծաքանակությամբ վերացման կառավարական հանձնաժողով վարչապետ Միզուայի գլխավորությամբ: Երեքշարժի օրը, Հայաստանից տուժած շրջաններ են մեկնել «Սպիտակ» վրիպարտիզոնական իրկու խումբ և Սպիտակի մի վանդակների բուժանձնակազմը: